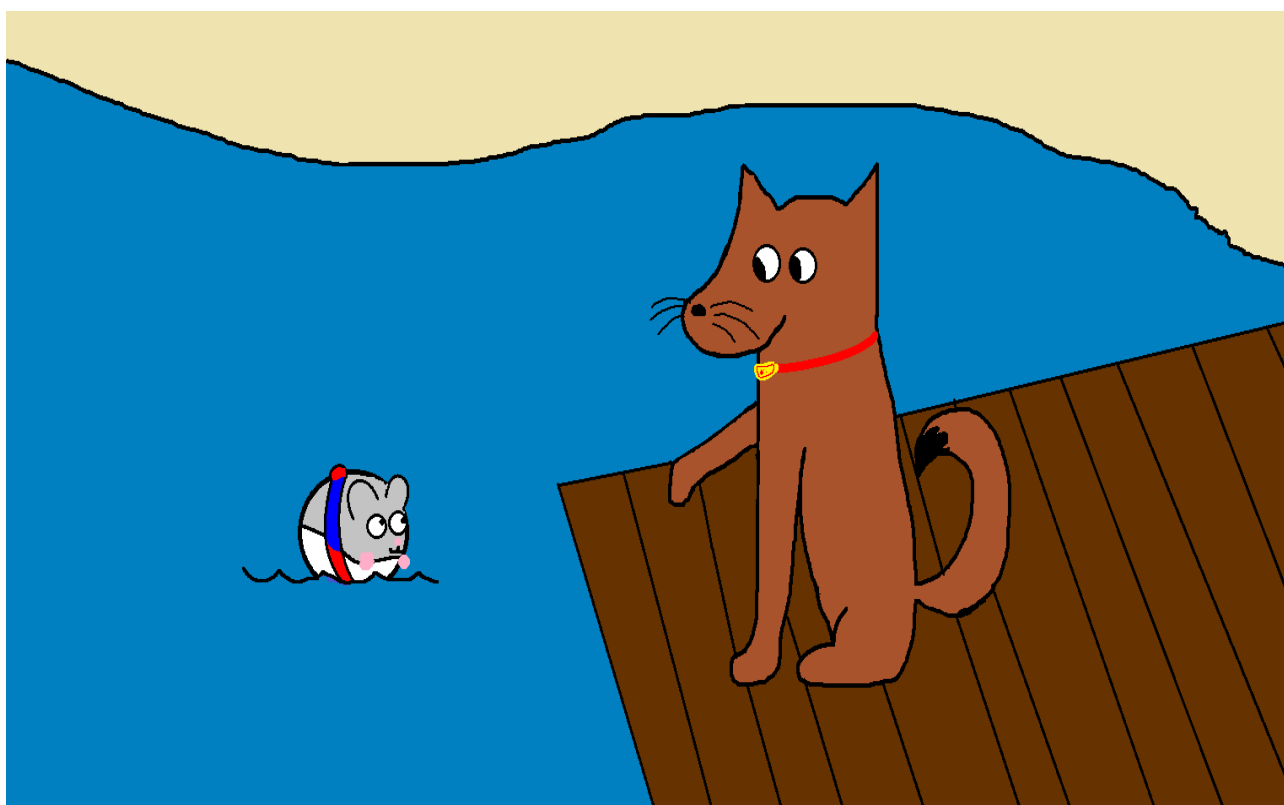

*Pienryhmäkoti Pihlan
perhetyön kansio*

Pienryhmäkoti Pihlan perhetyön kansio

Kädessäsi oleva perhetyön kansion tavoitteena on tuoda esille Pienryhmäkoti Pihlan perhetyötä, perhetyön tavoitteita ja menetelmiä perhetyön tukena. Se toimii myös Pienryhmäkoti Pihlan perhetyöhön tutustumisena ja perehdytyksen osana.

Pienryhmäkoti Pihlan perhetyön kansio on tehty yhteistyössä Pienryhmäkoti Pihlan työntekijöiden kanssa. Perhetyön kansio on tehty kehittämishankkeena ja se on samalla opiskelumme liittyvän opinnäytetyön tulos.

Perhetyön kansio muodostaa kokonaisuuden, jonka alussa tuodaan esille ja kuvataan yleisellä tasolla perhetyötä. Perhetyö ja sen tavoitteet sijaishuollossa avaa lastensuojelun perhetyötä sijaishuollon näkökulmasta. Opinnäytetyön yksi tärkeimmistä osioista ja samalla koko opinnäytetyön perustan luo Pienryhmäkoti Pihlassa tehtävä perhetyö ja sen kehittäminen. Perhetyössä käytettäviä menetelmiä on paljon erilaisia ja tähän kansioon on valikoitunut Pienryhmäkoti Pihlan perhetyössä käytettäviä menetelmiä, joita kuvataan ja aukikirjoitetaan perhetyön kansion lopussa.

Perhetyön kansion tarkoituksena on kuluu arkikäytössä ja näin ollen se toivottavasti palvelee ja täydentyy Pienryhmäkoti Pihlan työntekijöiden toimesta heidän perhetyönsä toiveiden, tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

Johanna Uuranmäki ja Ritva Ylimäki

Kansion kuvitus: Alina Uuranmäki

Perhetyön kansion sisältö

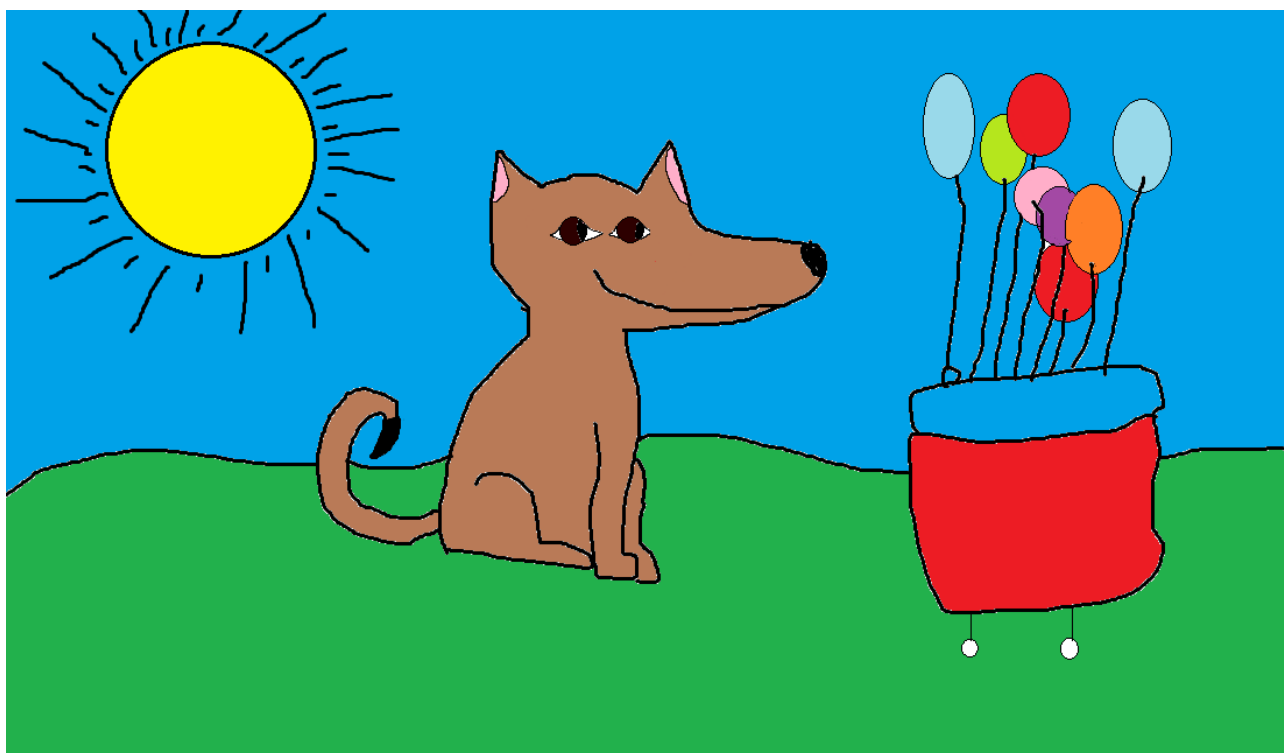
Perhetyö

Perhetyö ja sen tavoitteet sijaishuollossa

Pienryhmäkoti Pihlan perhetyö

Perhetyön menetelmiä

Perhetyö

Perhetyö

Perhetyön käsite on hyvin moninainen eikä perhetyölle näin ollen ole olemassa yhtä tarkkaa määritelmää (Uusimäki 2005, 3). Perhetyöllä voidaan tarkoittaa niin perheen kanssa yleisesti tehtävää perhetyötä kuin perheiden kanssa heidän kodeissaan tehtävää työtä. Perhetyöllä voidaan tarkoittaa myös lastensuojelullisia, perheterapeuttisia tai ennaltaehkäiseviä palveluja. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 12.)

Järvinen ym. (2012, 72) jäsentävät perhetyön ennaltaehkäisevään perhetyöhön, lastensuojelun perhetyöhön sekä vaativan perhetyön erityisalueeseen. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on ennen kaikkea auttaa ja tukea perhettä arjessa ylläpitämällä perheen hyvinvointia ja vahvistamalla perheen voimavaroja niin, etteivät ongelmat pääse kärjistymään. Lastensuojelun perhetyön eri muotoja ovat esimerkiksi avohuollon perhetyö, kuntouttava perhetyö, sijaishuollossa tehtävä perhetyö sekä jälkihuollon perhetyö (Uusimäki 2005, 12–13). Hurtig (2003, 26, 130) toteaa, että laitos- ja avohuollon välimaastoon on synnytetty uudentyyppisiä perhetyön palvelumuotoja, jotka mahdollistavat joustavan liikkumisen tuossa välimaastossa asiakasperheiden tilanteiden ja tarpeiden mukaan.

Perhetyön kohteena ovat aina perhe ja sen jäsenet, jolloin joudutaan myös pohtimaan perheen käsitettä (Nätkin & Vuori 2007, 8). Perhe itse määrittelee, millainen se on ja keitä perheeseen kuuluu. Jokaisella perheen jäsenellä on omia arvoja, elämäkatsomusta sekä merkityksiä eri asioille, jotka tulee ottaa huomioon perheen kanssa työskennellessä. Perheillä on myös hyvin erilaisia tuen ja avun tarpeita, jotka osaltaan määrittävät perhetyön tavoitteita ja päämääriä. Perhetyöhön kuuluu asiakasperheen tuen tunnistaminen sekä tuen tarjoaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta suuremmilta ongelmilta välttyttäisiin. Tavoitteena voidaan pitää perheen auttamista tulemaan toimeen omillaan, ilman ulkopuolelta tulevaa apua. (Järvinen ym. 2012, 15, 23; Uusimäki 2005, 7, 9, 36.)

Perheen kanssa työskentelyyn on monia erilaisia työmuotoja, toimintatapoja ja -malleja. Perhetyötä voidaan toteuttaa esimerkiksi perhetapaamisina, kotikäynteinä, toiminnallisina ryhmätyömuotoina, vertaisryhmätoimintana tai erilaisten keskustelujen, neuvonnan ja ohjauksen avulla. (Järvinen ym. 2012 158; Hurtig 2003, 26). Mervi Uusimäki (2005) tuo selvityksessään ”Perhetyötäkö kaikki?” esille muun muassa sen, että perhetyön eri muotoja voidaan eritellä perhetyön tehtävän, tarpeen, asiakkaan ja ammattilaisen suhteen sekä työmenetelmien avulla. Hän nostaa esille myös yhdeksi työmenetelmäksi työparityöskentelyn, jolloin työpari esimerkiksi tuo perheen kanssa järjestettäviin tilanteisiin ja kohtaamisiin uusia näkökulmia. (Uusimäki 2005, 74–75.)

Lähteet:

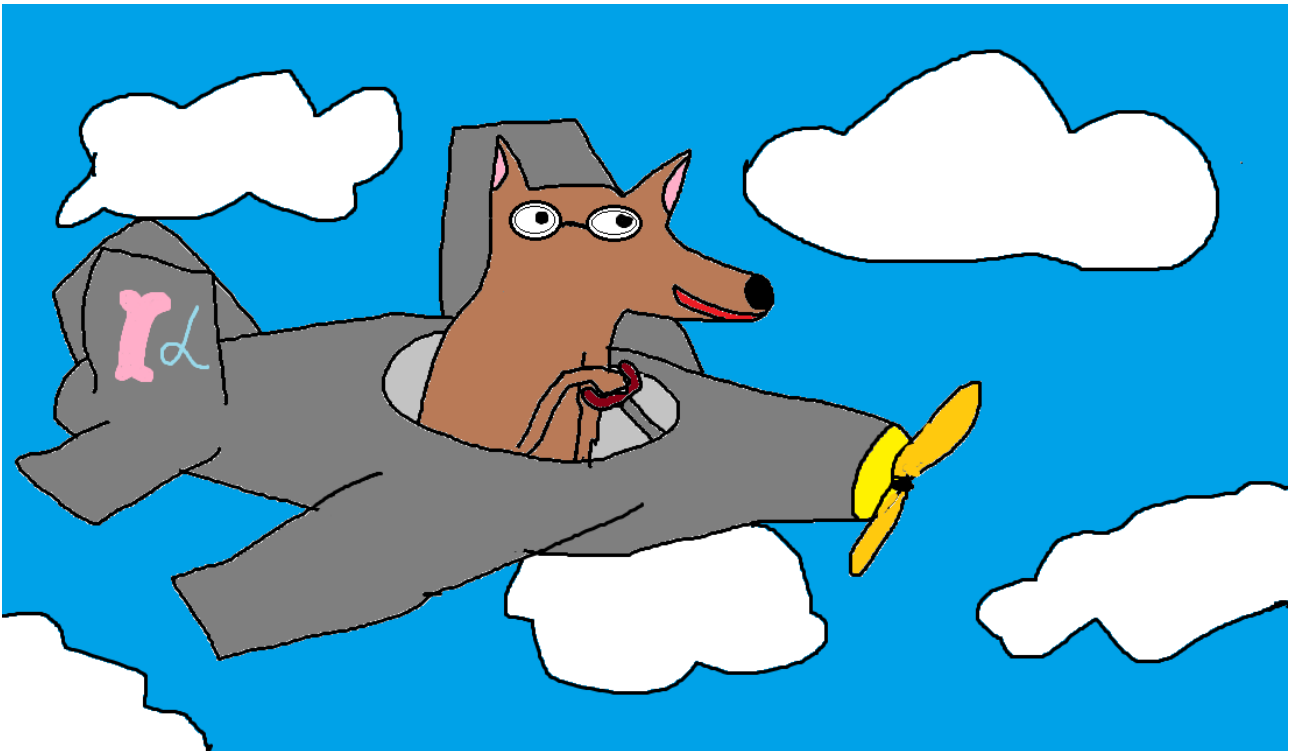
Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2., uudistettu painos. Edita. Helsinki

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.). Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.

Perhetyö ja sen tavoitteet sijaishuollossa

Lastensuojelun perhetyö

Lastensuojelu on lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämistä ja turvaamista (Bardy 2009, 11). **Lastensuojelutyö** lähtee tarpeesta suojella lasta. Se tähtää niin lapsen kuin hänen perheensä kuntouttamiseen. (Mikkola 2004, 77.) Lastensuojelu on siis lapsen kehityksen ja terveyden turvaamista ja sitä vaarantavien tekijöiden poistamista (Bardy 2009, 41). Lastensuojelun keskeisten periaatteiden mukaan sen on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on aina otettava huomioon lapsen etu. (Lastensuojelulaki 2007/417, 4§.) Lastensuojelussa on käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu vaadi muuta.

Lastensuojelun avohuollon perhetyöllä pyritään laaja-alaisesti edistämään asiakkaana olevien perheiden hyvinvointia ja tukemaan heitä niin, että avohuollon perhetyön keinoin voitaisiin ehkäistä mahdollinen huostaanotto. Avohuollon perhetyössä korostuu käytännön yhdessä tekeminen ja arjessa työskentely, samalla auttaen ja ohjaten perhettä omassa kodissaan. Huomioitavaa kuitenkin on, että avohuollon perhetyö on suuntautunut yhä enemmän psykososiaaliseen tukeen, keskustelutyöhön sekä ammatillistuneempaan auttamiseen, jolloin avohuollon perhetyössä korostuu myös keskustelut perheen kanssa, perheen itsenäisyyden ja elämän hallinnan tukeminen sekä vanhemmuuden kanssa työskentely perhekohtaisesti. Lastensuojelun avohuollon perhetyön tavoitteena on myös lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteen vahvistaminen. (Heino 2008, 7, 24.)

Lastensuojelulaissa (4§) lastensuojelun periaatteena korostetaan avohuollon ensisijaisuutta, mutta toisaalta sijaishuolto on järjestettävä viivytyksettä silloin, kun lapsen etu niin vaatii. Laadukkaan sijaishuollon toteutuminen edellyttää sijaishuollon ja avohuollon välistä saumatonta yhteistyötä. Samalla se edellyttää yhteisesti jaettua ymmärrystä sijaishuoltoon päätyneistä perusteista ja toteuttamisesta. (Heinjoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsalo 2005, 31.)

Vogt (2005, 12) toteaa, että lastensuojelun **sijaishuollon perhetyön** ja sen sisältöjen määrittäminen on vaikeaa. Perhetyö määritellään hyvin eri tavoin eri lastensuojelulaitoksissa. Niissä perhetyötä tekee vaihdellen joko koko henkilökunta tai sitten perhetyön tekemiseen on erotettu yksittäisiä työntekijöitä tai pieniä työryhmiä. Perhetyöksi lasketaan sekä satunnaiset yhteydenotot sijoitettujen lasten perheisiin että laajemmin käsitettynä intensiivinen ja tiivis työskentely lasten perheiden kanssa, jossa lasten vanhemmat otetaan mukaan lapsen maailmaan. Perhetyötä voidaan toteuttaa säännöllisinä perhetapaamisina, joissa voidaan keskittyä esimerkiksi perheen vuorovaikutuksen parantamiseen, vanhemmuuden tukemiseen, nuoren itsenäistämiseen tai lapsen hyvän laitossijoituksen mahdollistamiseen. Lisäksi lastensuojelulaitoksissa voidaan tehdä perhetyötä sekä sijoitettujen että ei-sijoitettujen lasten perheiden kanssa. (Vogt 2005, 12.) Känkänen ja Laaksonen (2006) näkevät puolestaan sijaishuollon perhetyön keskiössä lapsen ja

perhetyön tavoitteena lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen turvaamisen. Tällöin sijaishuollon perhetyön tavoitetta ja sisältöä määrittää se, onko tarkoitus kotiuttaa lapsi vai auttaa häntä asettumaan uuteen ympäristöön ja luomaan uudenlaista suhdetta sekä biologiseen perheeseensä että itseensä. (Känkänen & Laaksonen 2006, 14.) Sijaishuollossa on se peruslähtökohta, että se on väliaikaista. Tavoitteena on, että lapsi ennemmin tai myöhemmin varttuisi vanhempiensa luona. (Pösö 2004, 203.) Sijaishuoltoa toteutettaessa täytyy siis aina ottaa lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä (Lastensuojelulaki 2007/417, 4§ ja 49§).

Sijaishuollon päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle on järjestettävä **jälkihuolto** lastensuojelulain 75§: n mukaan. Lapsen tai nuoren jälkihuollon tarve kartoitetaan jälkihuoltosuunnitelmassa. Tähän suunnitelmaan kirjataan erityisen tuen ja avun tarve sekä käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet. Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa lapsen tai nuoren itsenäistymistä tai kotiinpaluuta. (Saastamoinen 2010, 62.) Känkänen ym. (2006, 42) korostaa lisäksi, että jos lapsi tai nuori palaa takaisin biologisten vanhempiensa luo, täytyy tuen tällöin kohdistua tehostettuna koko perheeseen. Myös Laaksonen (2004, 263) mainitsee, että jälkihuollon aikana lapsen tai nuoren lähiverkostoa pyritään vahvistamaan niin, että se pystyy tukemaan häntä jälkihuollon aikana ja vielä sen loputtuakin.

Lähteet:

Bardy, M. (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Heinjoki, H., Heinonen, H., Kiiskinen, P., Mikkola, K., Ollila, K. & Peitsalo, P. 2005. Tavoitteena hyvä sijoitus – haaste avohuollon ja sijaishuollon yhteistyölle. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Lastensuojelun Keskusliitto. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 20. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Työpapereita 9/2008. Stakes. Helsinki: Valopaino Oy.

Känkänen, P. & Laaksonen, S. 2006. Sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehitystarpeista. Lastensuojelun kehittämisohjelma

Laaksonen, S. 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, A., Saarnio T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 256–264.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007.

Mikkola, M. 2004. Lastensuojelulain tausta. Teoksessa Puonti, A., Saarnio T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti, A., Saarnio T. & Hujala, A. (toim.). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

*Pienryhmäkoti Pihlan
perhetyö*

Aluksi kuvaamme Pienryhmäkoti Pihlaa yleisesti; sen toimintaa, toimintaperiaatteita ja työtä ohjaavia arvoja. Tämän jälkeen tuomme esille, miten Pienryhmäkoti Pihlassa tehdään perhetyötä ja työskennellään lasten, nuorten ja perheiden kanssa.

Pienryhmäkoti Pihlan kuvaus

Pienryhmäkoti Pihla on perustettu kesäkuussa 2008 ja sijaitsee Hollolassa maaseudun rauhassa, vain 12 kilometriä Lahden keskustasta ja sen palveluista. Pihla on seitsenpaikkainen yksityinen lastensuojelulaitos, joka tarjoaa sijaishuoltopalveluja ensisijaisesti 7 – 18 -vuotiaille huostaan otetuille tai avohuollon tukitoimin tuettaville lapsille. Henkilökuntaa Pihlassa on seitsemän.

Pienryhmäkoti Pihla on pienimuotoinen lastensuojeluyksikkö, jossa arki voidaan rakentaa yhteisöllisyyden ja turvallisuuden pohjalle. Pihlan kodinomainen ja rauhallinen toimintaympäristö luovat tasapainoisen ja turvallisen kasvuympäristön lapselle ja nuorelle, jossa hän voi harjoitella toisen kunnioittamista ja huomioonottamista, vastuunkantamista sekä yhteiskunnan ja elämän perustaitojen ja -arvojen opettelemista. Pienryhmäkoti Pihlan selkeä strukturoitu arki osaltaan tukee sijoitettujen lasten perusturvaa ja tuo tasapainoa lasten elämään.

Pienryhmäkoti Pihlan kasvatustyötä ohjaavat viisi aukikirjoitettua arvoa, joita ovat tavoitteellisuus ja laatu, välittäminen, oikeudenmukaisuus, turvallisuus sekä yhteisöllisyys ja kodinomaisuus. Nämä Pihlan työtä ohjaavat arvot ovat jokapäiväisessä toiminnassa ja kasvatustyössä tiiviisti läsnä. Pihlan toiminta on tavoitteellista yhteistyötä niin oman tiimin kuin lasten läheistenkin kanssa. Lapset ja nuoret kasvatetaan ottamaan omasta toiminnastaan vastuuta ja samalla kantamaan osaltaan vastuunsa pienryhmäkodin arjesta. Heitä tuetaan aidolla välittävällä työotteella itsenäisyyteen, rohkeuteen, oma-aloitteisuuteen ja aktiivisuuteen, jotta lapset ja nuoret saisivat hyvät eväät elämäänsä sijoituksen jälkeen.

Pienryhmäkoti Pihlan keskeisenä toiminta-ajatuksena ja toiminnan tavoitteena on tehdä laadukasta lastensuojelutyötä. Saavuttaakseen tavoitteensa Pihlassa panostetaan jokaisen lapsen kohdalla sijoituksen korjaavaan merkitykseen ja nuoren tasapainoiseen ja itsenäiseen tulevaisuuteen tähtäävään hoitoon. Lapset ja nuoret kohdataan yksilöllisesti kunkin asiakkaan yksilölliset tavoitteet ja erityistarpeet huomioon ottaen niin, että sijoituksen avulla pystyttäisiin tukemaan mahdollisimman hyvin lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Laadukkaaseen lastensuojelutyöhön Pihlassa pyritään työskentelemällä tavoitteellisesti ja kehittäväällä työotteella.

Pienryhmäkoti Pihlan toiminnan yksi keskeisempiä kulmakiviä on lasten ja läheisten kanssa tehtävä yhteistyö. Lapsen ja muun perheen välisiä suhteita halutaan vahvistaa. Lapsen sijoituksen aikana Pihlassa tehdään lasten perheisiin kohdennettua perhetyötä, jonka yhtenä tavoitteena on lastensuojelulain (Lastensuojelulaki 2007/417, 4§) mukainen perheen jälleen yhdistäminen. Itsenäistyville nuorille rakennetaan jokaisen nuoren omiin tarpeisiin ja tavoitteisiin pohjautuva jälkihuoltosuunnitelma yhteistyössä sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Pienryhmäkoti

Pihlan perhetyötä on vahvistettu kouluttamalla koko Pihlan kasvatushenkilökunta perhetyöhön vuonna 2012.

Pienryhmäkoti Pihlan perhetyö

Lapset tulevat Pienryhmäkoti Pihlaan avohuollon tukitoimin sijoitettuna tai huostaanoton kautta. Pihlassa on tarjolla myös jälkihuollon palveluja. Vaikka Pihlassa saattaa olla monenlaisia sijoitusmuotoja, perhetyön sisältö ei juuri siitä muutu. Avohuollon tukitoimin sijoitettujen lasten ja nuorten vanhempien kanssa ollaan jo käytännön syistä enemmän yhteydessä, kun esimerkiksi pyydetään tai kysytään lapsen lupa-asioihin liittyviä asioita vanhemmilta.

Lapsen sijoituksen aikana Pihlassa tehdään kohdennettua perhetyötä lapsen tai nuoren perheisiin, jonka yhtenä tavoitteena on lastensuojelulain 4§ (2007/417) mukainen perheen jälleenyhdistäminen. Kohdennettua perhetyötä tehdään kunkin perheen tarpeet ja toiveet huomioiden. Kohdennettua perhetyötä tehdään esimerkiksi parantaa perheen jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta ja kommunikointia tai vahvistaa vanhempien vanhemmuutta nuoren sijoituksen yhteydessä. Kohdennettua perhetyötä voidaan tehdä myös sijoittajan toiveesta. Aina ei myöskään ole mahdollista kotiuttaa lasta. Tällöin perheen jälleenyhdistäminen voi olla juuri tuon keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistamista, lapsen ja vanhemman välisen suhteen mahdollistamista sekä sen ylläpitämistä.

Yhteistyö perheiden kanssa

Pienryhmäkoti Pihlassa korostuu arjessa mukana oleva perhetyö. Tämä näkyy tiiviinä yhteistyönä ja yhteydenpitona lapsen tai nuoren vanhempiin. Perheisiin pidetään säännöllisesti yhteyttä puhelimitse viikoittain ja joskus useamman kerran viikossa. Vanhempia tavataan esimerkiksi silloin, kun lasta tai nuorta viedään viikonlopun tai loman viettoon kotiin, tai kun häntä haetaan kotoa. Sijoitettujen lasten kotiin tehdään myös etukäteen sovittuja kotikäyntejä. Pienryhmäkoti Pihlan perhetyön yhtenä tärkeänä tavoitteena on siis ylläpitää ja vahvistaa lapsen tai nuoren sekä kodin välistä suhdetta sijoituksen aikana. Jos minkäänlaista suhdetta ei ole, sellainen pyritään rakentamaan. Jos sekään ei ole mahdollista, pyritään luomaan suhteita sukulaisiin. Ennen kaikkea olisi tärkeää löytää lapsen omasta historiasta hänelle merkityksellinen ihminen; joku, joka osaa kertoa jotain lapsen elämästä tai lapsuudesta ennen sijoitusta; joku, joka osaa tuoda näkyväksi lapsen menneisyyden aukkokohtia.

Perheiden kanssa työskentely ja yhteydenpito vanhempiin tulevat näkyväksi myös nuorille, koska asioista sovitaan yhdessä sekä nuorten että vanhempien kanssa ja kerrotaan esimerkiksi kuulumisia koulun käynnistä, arjesta ja terveydestä rehellisesti vanhemmille. Kuukausittain kirjattava kuukausikooste vielä kokoaa lapsen tai nuoren kuukauden aikana sattuneet arjen tapahtumat ja tekemiset yhteen. Tähän kuukausikoosteeseen myös lapsella tai nuorella on

mahdollisuus laittaa omat terveisensä sosiaalityöntekijälleen. Kuukausikooste lähetetään sijoittaneelle sosiaalityöntekijälle sekä annetaan vanhemmille.

Yhteinen kasvatusvanhemmuus

Pienryhmäkoti Pihlassa pyritään yhteiseen kasvatusvanhemmuuteen. Yhteisessä kasvatusvanhemmuudessa on kyse vanhemman kanssa rinnakkain kulkemisesta, yhdessä jaetusta vanhemmuudesta lapsen tai nuoren sijoituksen aikana. Vanhempia tuetaan ja rohkaistaan ottamaan vanhemman oma vastuu lapsen kasvatuksesta niin, että heille tulisi kokemus yhdessä kasvattamisesta, jaetusta kasvatusvanhemmuudesta. Tärkeää on saada vanhemmat ymmärtämään, että Pihlassa ollaan myös heitä varten.

Lapsen tai nuoren sijoituksen aikana vanhempien kanssa työskennellään niin, että löytyisi yhteinen näkemys ja linja lapsen tai nuoren asioissa ja kasvatuksessa. Tavoitteena on, että luottamus sijaishuoltoapaikan ja vanhempien välillä vahvistuisi niin, että sovituista asioista voitaisiin myös pitää kiinni. Tällaisia tapaamisia, joissa yhdessä vanhempien, lapsen tai nuoren, sijoittajan sekä pienryhmäkodin ohjaajan kanssa sovitaan hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä asioista, on esimerkiksi säännöllisin väliajoin kokoon kutsutut hoito- ja kasvatuspalaverit. Myös verkostopalaverissa voidaan pohtia laajemman osallistujajoukon kanssa monenlaisia esimerkiksi lapsen tai nuoren hoitoon liittyviä asioita.

Perheet ja vanhemmat ovat tervetulleita myös tapaamaan lapsiaan Pienryhmäkoti Pihlaan, kun asiasta on ensin yhdessä sovittu. Perheiden on mahdollista osallistua arjen yhteiseen tekemiseen esimerkiksi ruoanlaiton ja ulkoilun merkeissä. Pihlassa pidetään avoimia ovia ja vietetään yhteisiä juhlia perheiden kanssa, esimerkiksi joulun aikaan tarjotaan perinteiset joulukahvit. Sekä kesäisin että talvisin pienryhmäkodilla pyritään pitämään niin sanottu perheiden päivä, jolloin sijoitettujen lasten ja nuorten vanhemmat ovat tervetulleita touhuamaan lastensa kanssa pienryhmäkotiin. Mikäli perheiden tilanne on sellainen, että yhdessä työskentely onnistuu, Pihlassa on hyvät tilat rauhoittua esimerkiksi sukupuun tekemisen ääreen. Myös muita erilaisia työmenetelmiä perhetyön tukena on mahdollista käyttää. Sekä Sukupuu-työskentelyä että muita erilaisia perheiden kanssa työskentelyn tueksi kehitettyjä menetelmiä tullaan avaamaan tarkemmin perhetyötä tukevien menetelmien esittelyn yhteydessä.

Omaohjaajuus

Pienryhmäkoti Pihlassa on käytössä omaohjaajamenetelmä. Pihlaan sijoitetuilla lapsilla tai nuorilla on usein ongelmia kiintymyssuhteessaan vanhempiinsa, jolloin omaohjaajan kautta ja hänen kanssaan lapsi tai nuori voi harjoitella turvallista kiintymistä aikuiseen. Omaohjaajan vastuulla onkin kaikinpuolinen lapsen tai nuoren asioista huolehtiminen ja vastaaminen sekä lapsen ja nuoren asioissa tilanteen tasalla oleminen. Omaohjaaja on läsnä lapsen tai nuoren arjessa monella tavalla ollen mukana harrastuksissa, suunnitellessa taloudellisia asioita tai vaatehuoltoa sekä vastaten lapsen tai nuoren hankinnoista. Hän toimii linkkinä koulun ja kodin välillä, laatii kuukausittain koosteen lapsen tai nuoren tapahtumista sekä on läsnä lapsen hoito- ja

kasvatuspalavereissa ja verkostopalavereissa. Omaohjaajapäivänä hänellä on mahdollisuus antaa vielä intensiivisempää aikaa ja läsnäoloa ”omalle” lapselleen tai nuorelleen.

Pienryhmäkoti Pihlassa perhetyö on hyvin pitkälti profiloitunut omaohjaajaan, sillä omaa erityistyöntekijää perhetyöhön ei ole. Omaohjaajan yhtenä tärkeänä tehtävänä onkin tehdä tiivistä yhteistyötä sijoitettujen lasten ja nuorten perheiden sekä heidän läheistensä kanssa. Omaohjaaja kantaa isoimman vastuun yhteydenpidosta perheisiin ja hän pyrkii tapamaan perhettä ainakin kerran kuukaudessa. Omaohjaaja suunnittelee myös kotilomat yhteistyössä nuoren ja vanhempien kanssa. Omaohjaajan tehtävänä on myös tukea ja edistää lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta. Vaikka jokaiselle lapselle on nimetty omaohjaaja, on hänen tukenaan koko muu työyhteisö, joka tarvittaessa hoitaa lapsen tai nuoren asioita omaohjaajan vapaapäivinä tai loma-aikoina.

Perhetyötä avohuollon tukitoimin, välimaastossa sekä jälkihuollossa

Pienryhmäkoti Pihlassa voidaan tehdä myös tietyissä tilanteissa avohuollon tukitoimin sekä kriisityönä perhetyötä. Tämä avohuollon ja sijaishuollon välimaastoon sijoittuva perhetyö tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että kriisitilanteessa voidaan ottaa väsynyt äiti ja vauva pienryhmäkodille joksikin aikaa asumaan, jolloin tuetaan vanhemmuutta eri tavalla. Pihla tarjoaa näin pikaisen avun väsyneelle äidille, jolloin samalla voidaan huolehtia vauvasta ja välttää mahdollinen huostaanotto vauvan kohdalla.

Edellä mainittua tukea voidaan antaa niissä tilanteissa, kun esimerkiksi äidillä on jo olemassa oleva lastensuojeluasiakkuus jälkihuollon kautta, tai kun perhe on tullut tutuksi heille jo sijoituksen aikana. Myös sellaisissa tilanteissa välimaaston perhetyötä voidaan tehdä, kun Pihlaan on jo sijoitettu osa perheen lapsista ja kotona asuvat sisarukset tarvitsevat väliaikaista paikkaa asua esimerkiksi vanhemman sairauden vuoksi. Tällöin perheen kokonaisvaltainen tukeminen Pihlassa on tilapäisesti mahdollista. Pienryhmäkoti Pihlassa otetaan huomioon näin myös sijoituksessa olevan lapsen tai nuoren kotona asuvat sisarukset. Kotona asuvat sisarukset pyritään ottamaan myös huomioon ja sisaruutta tukemaan muun muassa sisarustapaamisilla ja perhetapaamisilla Pihlassa. Sisaruksilla on mahdollista olla sovitusti yökylässä sijoituksessa olevan lapsen luona.

Pienryhmäkoti Pihlassa työskennellään myös kotiuttamisen yhteydessä sekä sen aikana perheiden kanssa. Kun esimerkiksi avohuollon tukitoimin sijoitetun nuoren kohdalla mietitään kotiin palaamista, vanhempien ja nuoren kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Avohuollon sijoituksen loppuvaiheessa nuori voi käydä tiheämmin kotiharjoittelussa, ja onnistuneiden kotilomien jälkeen nuori voi olla jo pidempään kotona. Nuoren kotiuttamisen jälkeen Pihlasta pidetään yhteyttä puhelimitse, kotikäynnein ja palaverein. Näin tiivis yhteydenpito tukee perhettä muuttuneessa perhetilanteessa ja nuorella säilyy tutut ihmiset vielä sijoituksen jälkeenkin.

Perhetyön menetelmiä

Perhetyössä käytettäviä menetelmiä

Monet työmenetelmät antavat ohjeita ja sääntöjä siitä, miten asiakkaan arkea voidaan säädellä ja ohjeistaa. Työmenetelmät antavat työntekijälle erilaisia rooleja ja työtehtäviä, ja lisäksi ne sisältävät malleja kommunikaatioon ja vuorovaikutussuhteen luomiseen. Ammatillisilla työmenetelmillä voidaan vaikuttaa asiakkaan arjen olosuhteisiin ja saada siihen muutosta ja kehitystä. Ammattitaitoinen työntekijä osaa arvioida, tukeeko toiminta sille asetettuja tavoitteita, toisin sanoen, toimiiko valittu työmenetelmä tavoitteiden suuntaisesti. Menetelmien valinta ja käyttöönotto edellyttävät siis kykyä jatkuvaan arviointiin. (Timonen-Kallio 2009, 10 - 11.)

Menetelmä on siis eräänlainen väline määriteltyyn tavoitteeseen pääsemiseksi. Tällainen tavoite voi olla esimerkiksi yhteistyön rakentuminen, asiakkaan kuulluksi tuleminen tai kohtaamisen tukeminen. Menetelmän tehtävänä on selkeyttää tilannetta ja toimia apuvälineenä keskustelussa. (Kaikko ym. 2009.) Lastensuojelutyössä erilaisia työmenetelmiä voidaan hyödyntää monin tavoin. Täytyy kuitenkin huomioida, että tietyn menetelmän valitseminen perustuu aina asiakkaan tarpeisiin ja yhdessä määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin. Menetelmän käyttöön vaikuttaa myös se, minkä asian parissa kulloinkin työskennellään. Jos työn alla on esimerkiksi luottamuksellisen suhteen rakentaminen asiakasperheeseen tai heidän valmistelunsa huostaanoton purkuun, näyttäytyy sama menetelmä eri tavoin eri näkökulmista. (Timonen-Kallio 2009, 18.)

Tärkeämpää kuin se, mitä menetelmää käytetään, onkin se, mihin tuloksiin menetelmää hyödyntämällä päästään. Perhetyön menetelmien käyttäjällä tulee olla lastensuojelutyössä tarvittavia tietoja ja taitoja. Näihin taitoihin kuuluu mm. kyky olla vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. (Lastensuojelun käsikirja.)

Lastensuojelun ammatillisia työmenetelmiä ovat muun muassa erilaiset palvelut (esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonta, terapia, tukihenkilö), avustukset (toimeentulotuki, sosiaalinen lomatoiminta), toimenpiteet (sijoitus) ja toimintatavat (läheisneuvonpito). Keskustelun apuna käytetään monenlaisia välineitä, kuten vanhemmuuden roolikarttaa, parisuhteen roolikarttaa, symboli- ja korttityöskentelyä sekä sukupuu-työskentelyä. (Kaikko ym. 2009, 79). Myönteisen yhteistyön vahvistuminen ja vuorovaikutuksen ylläpitäminen vanhempien ja työntekijöiden kesken on lastensuojelutyössä kaiken työn perusta. Barkman (2013) toteaaakin, että vuorovaikutusta tukevat työmenetelmät ja – välineet helpottavat yleensä työskentelyä. Apuna voidaan käyttää verkostokarttoja, sukupuuta sekä tunne- ja vahvuuskortteja. Myös lehdestä leikatut kuvat, valokuvat, lapsesta olevat dokumentit sekä tutut sadut tarinat voivat toimia hyvinä työvälineinä, jotka koskettavat lapsen tai nuoren kokemusmaailmaa ja eri aisteja. (Barkman 2013, 276.)

Lähteet:

Barkman, J. 2007. Vahvuuskortit. Artikkelit 1.10.2007. Pesäpuu ry.

Kaikko, K. & Friis, L. 2009. Teoksessa Bardy, M. (toim.). Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Lastensuojelun käsikirja. 2012.

Timonen-Kallio, E. 2010. Umbrella – käsikirja. Itsenäisen elämän ABC. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Turku: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Seuraavassa kuvataan ja tuodaan esille Pienryhmäkoti Pihlan toiveiden mukaisesti muutamia lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelyyn soveltuvia menetelmiä. Menetelmiä voi ja tuleekin käyttää luovasti sekä oma innostus että asiakas huomioiden.

Tämä kansio sisältää seuraavat menetelmät:

Symbolityöskentely

- tunnekortit: Pihlassa käytössä Nalle-kortit
- vahvuuskortit: Pihlassa käytössä Elämän tärkeät asiat - kortit
- sukupuu

Vanhemmuuden roolikartta

Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Verkostokartta

Silta – työskentely: Pihlasta löytyy Silta – materiaalia ja menetelmäosaamista

Symbolityöskentely

- tunnekortit
- vahvuuskortit
- sukupuu

Symbolityöskentely

Symboli- ja korttityöskentelyä käytetään osana arjen tunnetaitotyöskentelyä. Symbolityöskentely avaa uusia mahdollisuuksia ongelmien käsittelyyn sekä vahvistaa itsetietoisuutta. Symbolityöskentelyn tavoitteena on eri tunnetilojen tunnistaminen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen sekä uusien näkökulmien löytäminen. Erilaisten korttien tarkoituksena on voimavaraistaa lasta tukemalla itsetuntoa, luomalla mahdollisuuksia positiiviseen muutokseen lapsen kyvyssä hahmottaa omia vahvuuksiaan sekä opettaa selviytymiskeinoja. Myös Healy (2012) toteaa, että erilaisia kuvia, esimerkiksi valokuvia, kortteja ja piirustuksia, käyttämällä voidaan helpottaa vanhempien ja lasten kanssa käytävää keskustelua. Perheen saattaa olla helpompi sanoittaa ja tuoda esille tunteitaan, huoliaan ja tavoitteitaan kuvien ja symbolien avulla. Kuvien kautta herännyt keskustelu antaa yhteisen ja selkeän käsityksen perheen tarpeista, vahvuuksista ja tavoitteista. (Healy 2012, 129 – 130.)

Tunnekortit

Tunteet ovat osa inhimillistä elämää. Niiden tunnistaminen antaa itse kullekin mahdollisuuden tutustua itseemme, jolloin tunteet ovat arvokas itsetuntemuksen apu sillanrakentajana omaan kehityshistoriaamme. Tunteet tulevat esille aina tavalla tai toisella. Niitä ilmaistaan usein elein, ilmein ja kehon sanattomin viestein ja vasta sen jälkeen sanallisesti. Jos lapsi on kasvanut ympäristössä, jossa tunteiden ilmaisu on ollut niukkaa tai jopa kiellettyä, saattaa hän jäädä vieraaksi itselleen. Tällöin lapsi ei opi myöskään ymmärtämään toisten tunteita eikä vastaanottamaan niitä. Lapsi voi kuitenkin opetella tunnistamaan omia tunteitaan, nimeämään niitä ja elämään erilaisten tunteiden kanssa, jos häntä ohjataan, neuvotaan ja keskustellaan hänen kanssaan tunteista. (Ijäs 2012, 128 – 131.)

Tunnekorttien ajatuksena on helpottaa tunneilmaisun käsittelyä lasten kanssa. Niiden avulla opetellaan tunnistamaan tunteita ja nimeämään niitä erilaisia ilmeitä ja eleitä tutkimalla. Tunnekorttien avulla voidaan opetella myös tulkitsemaan lapsen maailman hankalia sosiaalisia tilanteita ja miettimään keinoja selvitä näistä ongelmallisista hetkistä pohtimalla erilaisia toimintatapoja ja – vaihtoehtoja. Tunnekortit voivat auttaa lasta hahmottamaan ja yhdistämään eri tunnetiloja omiin kokemuksiin ja kertomaan niistä. Tällöin lapsi tulee tietoisemmaksi omista tunteistaan ja niiden synnyttämistä reaktioista, mikä puolestaan on tärkeää elämänhallinnan kannalta. (Seppänen, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen Tapio & Vilén 2010, 239–241.)

Pihlassa on käytössä Pesäpuu ry:n Nalle-kortit.

Nalle-kortit

Nalle-kortit sisältävät 50 korttia, joiden kuvissa karhut ilmentävät erilaisia tunteita ja persoonallisuudenpiirteitä.

Korttien tarkoituksena on toimia keskusteluiden tukena ja keskustelujen virittäjänä tunneyöskentelyssä lasten, nuorten tai heidän vanhempiansa kanssa. Toki kortteja voidaan käyttää perheen omiin juttuhetkiin lasten ja vanhempien välillä.

Korttien avulla voidaan avata vuoropuhelua, käsitellä ongelmia, muutoksia ja tulevaisuuden suunnitelmia sekä edistää lapsen itsetuntemusta. Nalle-kortteja voidaan käyttää alkulämmittelynä, kun ollaan aloittamassa tapaamista tai lukkiutuneen tilanteen laukaisemiseksi.

Ohjekirjassa esitellään lukuisia Nalle-korttien käyttötapoja. Tässä on vain esimerkinomaisesti muutama.

- **Tunnelmat**

Miltä tuntui tulla tapaamiseen?

Mitä sinulle kuuluu tänään?

- **Verkostot ja ihmissuhteet**

Esittele perheesi

Mitkä nallet muistuttavat sisaruksiasi/ ystäviäsi?

Minkä kortin sinulle läheinen ihminen sinulle valitsisi?

- **Sisäinen ja ulkoinen tunne**

Millinen nalle olet sisältä päin, millaiselta näytät ulospäin?

- **Muutoksen käsittely**

Palaa aikaan, jolloin kohtasit elämässäsi suuren muutoksen. Mitä tunteita silloin koit?

Millainen nalle olit tilanteessa? Millainen jälkeen päin?

- **Perhe ja vanhemmuus**

Milloin olet vihainen karhu?

Miltä muut perheessä silloin näyttävät?

Mikä auttaisi sinua olemaan parhaimmillasi kotona?

- **Poimi viisi korttia kuvaamaan tunteita, joita lapsesi käyttäytyminen sinussa herättää.**

- **Valitse kortti, joka kuvaa sinua tilanteessa, jossa ”takkisi oli ihan tyhjä”.**

Mikä auttoi sinua selviytymään?

Mitä teet, kun huomat, että voimavarasi ovat ehtymässä?

Lähteet:

Healy, K. 2012. Social Work Methods and Skills. The Essential Foundations of Practice. Palgrave Macmillan. Great Britain: the MPG Books Group, Bodmin and King's Lynn.

Ijäs, K. 2012. Sukupuu. Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Helsinki: Kustannus – Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Nalle – kortit. Pesäpuu ry.

Seppänen, P., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, S., Tapio, N. & Vilén, M. 2010. Perhetyön työkalupakki täydentyy. Teoksessa Vilen, M., Seppänen, P, Tapio, N. & Toivanen R. (toim.). 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Painopaikka Oy Nord Print Ab.

Vahvuuskortit

Vahvuuskortteja voidaan käyttää ja hyödyntää monin tavoin. Vahvuuskorttien avulla on tarkoitus tuoda esille lapsen, perheen tai ryhmän vahvuuksia ja voimaannuttavia ominaisuuksia ja samalla tukea lapsen yksilöllistä kasvua. Vahvuuskortit mahdollistavat myönteisen palautteen antamisen ja vastaanottamisen, kortteja voidaan käyttää myös ryhmän vahvistamiseen ja voimavarojen näkyväksi tekemiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen. Korttien käyttö helpottaa vahvuuksien etsimistä ja nimeämistä, jolloin asioiden selittäminen sanallisesti on helpompaa. Korttien kautta on myös mutkattomampaa puhua itsestä ja omista voimavaroista. (Seppänen ym. 2010, 238.)

Barkman (2007) toteaa, että olennaista vahvuuskorttien avulla työskentelyssä on, kuinka vahvuudet ja kehittämistarpeet tunnistetaan ja miten niihin suhtaudutaan. Tällöin omien vahvuuksien tunnistaminen vahvistaa itsetuntemusta, auttaa havaintojen tekemisessä itsessään ja muissa sekä auttaa tunnistamaan omia kehittämistä vaativia tarpeitaan.

Vahvuuskortteina, työskentelyn apuna, voidaan käyttää mitä tahansa kuvia ja kortteja. Saatavilla on myös valmiita korttipakkoja. Esimerkiksi Pesäpuu ry on kehittänyt lapsilähtöisen työskentelyn tueksi ja työvälineeksi erilaisia vahvuuskorttipakkoja (mm. Vahvuuskortit, Elämäni tärkeät asiat –kortit). Vahvuuskortit on suunniteltu sijoitettujen lasten vertaisryhmän käyttöön, mutta ne sopivat laajasti myös sekä yksilö- että ryhmätoimintaan esimerkiksi lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoon sekä perhetyöhön. Korttien avulla lasta voidaan voimavaraistaa, tukea hänen itsetuntoaan ja opettaa vaihtoehtoisia tapoja selviytyä erilaisista tilanteista. (Pesäpuu ry.)

Pihlassa on käytössä Elämän tärkeät asiat –kortit.

Elämän tärkeät asiat –kortit

Korttipakkaan kuuluu 32 korttia, joissa jokaisessa on kuva ja teksti elämään kuuluvista tärkeistä asioista. Osa korteista on fyysisiä ja konkreettisia perustarpeita, kuten ruoka, uni, lepo jne. ja osa taas lapsen tarvitsemia tarpeita, kuten hellyys, rajat jne.

Kortit soveltuvat niin lasten kuin aikuistenkin kanssa käytettäväksi, samoin niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyyn. Kortteja voidaan käyttää myös vanhemmuuden arviointiin.

Elämän tärkeät asiat –korttien tarkoituksena on tukea lasta ja/tai aikuista tuottamaan omaa tarinaansa elämästään ja siitä, mitkä asiat hän kokee itselleen tärkeiksi. Tavoitteena on myös kartoittaa ja löytää voimavaroja ja vahvistaa niitä.

Elämän tärkeät asiat –kortteja voidaan käyttää hyvin eri tavoin ja monipuolisesti. Kortteja voidaan käyttää apuna, kun esittäydytään ja tutustutaan toisiin. Niitä voi käyttää myös oman

elämäntarinan kertomisen apuna. Kortit auttavat myös arjesta kertomisessa ja lapsen arkeen liittyvien voimavarojen muutostarpeiden kartoittamisessa. Korttien avulla voi tehdä suunnitelmia tavoiteltavista asioista. Kortteja voidaan käyttää tunnetyöskentelyssä, kun pohditaan, mitkä asiat tuottavat iloa ja mitkä puolestaan huolta. Korttien käyttöön ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan korttien käytössä voi käyttää omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan.

Lähteet:

Barkman, J. 2007. Vahvuuskortit. Artikkele 1.10.2007. Pesäpuu ry.

Elämän tärkeät asiat -kortit. Pesäpuu ry.

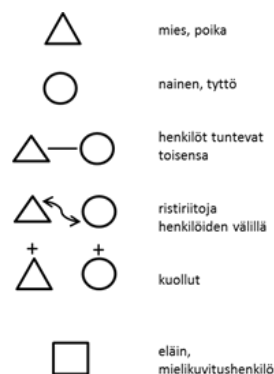
Seppänen, P., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, S., Tapio, N. & Vilén, M. 2010. Perhetyön työkalupakki täydentyy. Teoksessa Vilen, M., Seppänen, P, Tapio, N. & Toivanen R. (toim.). 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Painopaikka Oy Nord Print Ab.

Sukupu

Sukupu on kuvallinen esitys suvun tapahtumista. Healyn (2012, 125) mukaan sukupuussa esitetään kuvallisesti perheen suhteita, perheen jäsenten välisiä etäisyyksiä ja jännitteitä. Sukupuun käytön perusajatuksena on todentaa perheen ja suvun historiaa. Sukupuutyöskentelyssä pysähdytään kohtaamaan suvun tapahtumia, niihin liittyviä tunteita sekä niiden tapahtumien merkityksiä ja vaikutuksia tässä hetkessä. Lisääntynyt tietoisuus suvun ja perheen historiaan liittyneistä tapahtumista auttaa ymmärtämään omaa, perheen ja suvun toimintaa. Sukupuutyöskentelyn tavoitteena on tuoda tietoisuuteen perheen voimavaroja ja perhettä kannattelevia arvoja. (Healy 2012, 125 – 127.) Usein erilaiset elämäntavat, arvot ja perhesalaisuudet saattavat siirtyä vanhemmilta lapsille. Vanhempien antamat elämänmallit eivät aina ole hyviä. Sukupuun avulla voidaan kuitenkin tarkastella, ketkä ovat antaneet tärkeitä elämänmalleja. Ijäs (2012, 215) toteaaakin, että lapsen perusolemus, kasvu ja kehitys liittyvät läheisesti hänen sukutaastaansa ja juuriinsa. Rönkkö & Rytönen (2010, 159) käyttävät synonyymina sukupuulle perhepuu. Perhepuun avulla voidaan avata ja tutkia perheeseen vaikuttavia uskomuksia, kokemuksia, tapoja ja sitä, millaisissa suhteissa kukin perheenjäsen on toisiinsa nähden ja ennen kaikkea minkälaiset ovat valtasuhteet. Piirtämisen avulla perheet voivat ”ulkoistaa” edellä mainittuja asioita, jolloin piirtäminen mahdollistaa ja helpottaa perheen ja sen jäsenten välisistä suhteista keskustelemista. (Rönkkö & Rytönen 2010, 160.)

Sukupu laaditaan usein lapsen omien, sukulaisten ja asiakirjojen tietojen perusteella. Sukupuun avulla lapsi voi opetella oikeita sukulaisuusnimikkeitä, keitä ovat setiä, tätejä, keitä puolestaan serkkuja jne. Sukupuuta lapsen kanssa tehdessä näkee myös, tunteeko lapsi jonkun sukulaisensa erityisen hyvin ja keitä ei juuri lainkaan. (Timonen – Kallio 2010, 25.)

Sukupuuta piirräessä käytetään erilaisia merkintöjä ja merkkejä (kuvio 2). Tässä on esitelty perheterapiassa yleisimmin käytetyt merkit. Niitä voi itse kukin tarpeensa ja mielikuvituksensa mukaan kehittää. Riittävä koko ja värien käyttö tekee sukupuusta selkeämmän ja helposti hahmottuvan. (Ijäs 2012, 23–24.)

KUVIO 1. Sukupuumerkit

Sukupuuhun piirretään vähintään kolme, mieluummin neljä sukupolvea. Sukupolvi piirretään samalle tasolle siten, että perheen lapset näkyvät sukupuussa rinnakkain ja ikäjärjestyksessä vasemmalta oikealle. Aviopuolisoista mies piirretään vasemmalla ja vaimo oikealle. Sukupuuhun kirjoitetaan mielellään kunkin henkilön iät, etunimet, sukunimet ja ammatit. Tärkeitä ovat myös vuosiluvut, syntymä- ja kuolinvuodet. Myös tunnesuhteet voidaan merkitä ja piirtää sukupuuhun. (Ijäs 2012, 27–28.) Sukupuuhun merkitään perheelle merkittävät sukulaiset. Myös adoptiolapset ja sijaislapset merkitään sukupuuhun. Sukupuuhun voi merkitä asuinpaikat, työpaikat ja koulutukset. Siihen merkitään merkittävät tapahtumat perheen elämän kaareissa; muutot, avioliitot, erot, kuolemat ym. Sukupuu tuo näkyväksi perheen tarinan ja eri tapahtumien vaikutukset eri aikoina eri ihmisille. (Rönkkö & Rytönen 2010, 162.)

Tukikysymyksiä perheen kanssa sukupuutyöskentelyyn:

- Ketkä ovat erityisen läheisiä toisilleen? Miten se näkyy?
- Miten läheisyys/ etäisyys näkyy arjessa?
- Ketkä riitelevät eniten?
- Kenelle suvussa kerrotaan perheen asioista ja kenelle ei?
- Onko suvussa ihmisiä, jotka ovat katkaisseet välit toisiinsa?
- Ketkä ovat perheen/ suvun sankareita, huolehtijoita tai mustia lampaita?
- Mitä lahjakkuuksia perheestä löytyy?
- Millaisia ominaisuuksia perheestä löytyy? Rohkea, ahkera, tarinankertoja, käsityötaitoinen, musiikillinen, urheilullinen?
- Millaisia erilaisia juhlia perheessä juhlitaan ja vaalitaan?
- Kumman sukulaisten perinteiden mukaan teillä juhlitaan esim. joulua, juhannusta ym. juhlapyyhiä?
- Millaisten hankaluuksien kanssa perheessä/ suvussa on totuttu elämään? Miten niistä on selvitty?

Lähteet:

Healy, K. 2012. *Social Work Methods and Skills. The Essential Foundations of Practice*. Palgrave Macmillan. Great Britain: the MPG Books Group, Bodmin and King's Lynn.

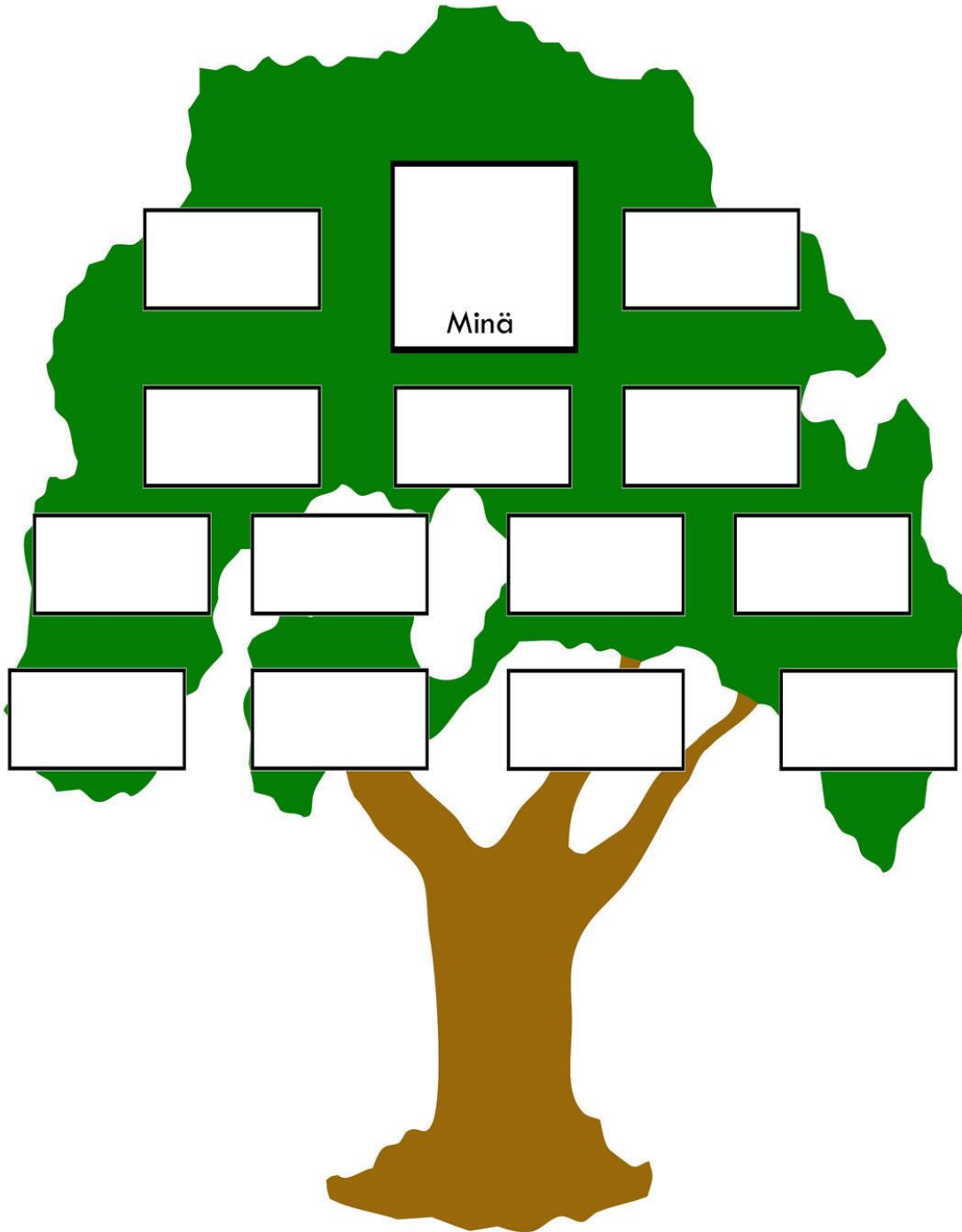
Ijäs, K. 2012. *Sukupuu. Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen*. Helsinki: Kustannus – Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki; WSOYpro Oy.

Timonen-Kallio, E. 2010. *Umbrella – käsikirja. Itsenäisen elämän ABC*. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Turku: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

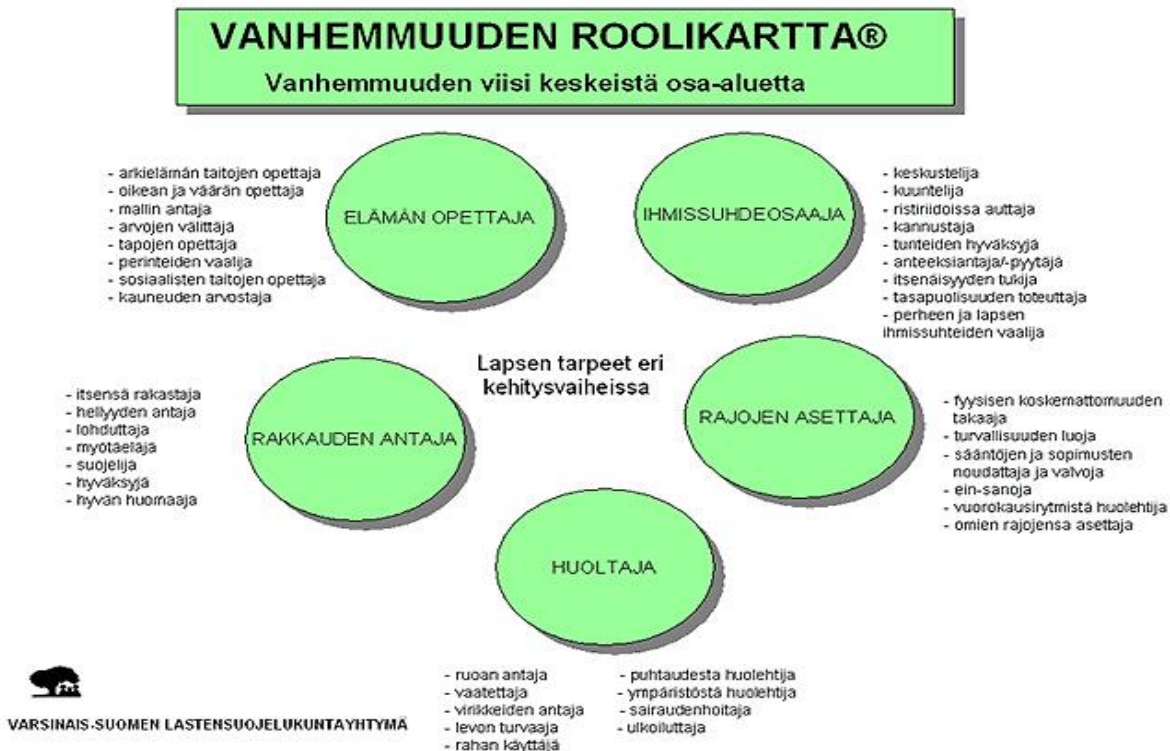
Minun sukuni

Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartta (kuvio 2) on syntynyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymässä tehdyn kehitystyön tuloksena vuonna 1999. Vanhemmuuden roolikartan synnyn taustalla on ollut ajatus vanhemmuuden kokonaisvaltaisesta hahmottamisesta mahdollisimman selkeästi ja luontevasti osaksi vanhemmuuteen liittyviä vaikeitakin asioita. Roolikartta on käytännönläheinen työväline, jonka avulla vanhemman on helpompi havainnoida ja hahmottaa omassa toiminnassaan mahdollisia kasvatuksessa ilmeneviä ongelmallisia alueita ja sen kautta tulevia muutostarpeita suhteessa lapseen ja tämän kehitykseen. Roolikartta auttaa myös vanhempaa tunnistamaan omat vahvuutensa ja antamaan luottamusta muutoksen mahdollisuuteen. (Ylitalo 2011, 8 – 9.)

KUVIO 2. Vanhemmuuden roolikartta

Ylitalon (2011, 10 – 12) mukaan vanhemman roolit rakentuvat hierarkkisesti kolmeen tasoon, joista jokainen taso muodostuu useasta laajasta roolien kokoelmasta.

Ensimmäisellä tasolla ovat **motivaatiroolit**, jotka ovat vanhemmuuden roolikartan päärooleja, ja jotka kuvaavat vanhemman toiminnan perusmotiiveja suhteessa lapsen tarpeisiin. Päärooleja on viisi: Huoltaja, Rakkauden antaja, Rajojen asettaja, Elämän opettaja ja Ihmissuhdeosaaja.

Toisella tasolla ovat **tavoiteroolit**, joka voi olla yksi tai useampi rooli, jonka vanhempi valitsee jonkin pääroolin alueelta lapsen tarpeiden mukaiseksi tavoitteeksi. Tärkeää on havainnoida, että tavoite ja toiminta ovat samansuuntaiset ja lapsen tarpeista lähtevää.

Hierarkian viimeisellä eli kolmannella tasolla olevat **tekoroolit** kuvaavat vanhemman toiminnan käytännöllistä toteutumista arjessa ja ovat näin hyvin merkityksellisiä lapsen kannalta; vanhemman toiminnan eli tekojen kautta toteutuu kaikki se, mitä lapsi varsinaisesti vanhemmaltaan saa. Tekorooli vastaa mm. seuraaviin kysymyksiin:

Mitä vanhempi vanhemman roolissa tekee?

Miten vanhempi vanhemman roolissa käyttäytyy?

Seuraavassa vanhemmuuden roolikartta avataan roolit kerrallaan. Jokaista roolia voidaan pohtia ja työstää irrallaan toisesta roolista yhdessä vanhemman kanssa vanhemmuutta tukevana välineenä.

Ruoan antaja

Vaatettaja

Virikkeiden antaja

Levon turvaaja

Rahan käyttäjä

Puhtaudesta huolehtija

Ympäristöstä huolehtija

Sairaudenhoitaja

Ulkoiluttaja

Huoltaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä arjessa sekä kysymyksiä vanhemmuuden roolin arviointiin:

Ruoan antajana vanhempi:

- huolehtii ruoka-ajoista, ruoan monipuolisuudesta ja terveellisyydestä
- hankkii ja valmistaa ruokaa, myös yhdessä lasten kanssa
- rajaa tarvittaessa herkkujen syömistä
- kannustaa nuorta ruoanlaittoon

Pohdittavia kysymyksiä:

- ⌘ Kuka perheessänne käy kaupassa ja tekee ruoan?
- ⌘ Millaista ruokaa lapsesi syö?
- ⌘ Miten rajaat herkkujen syömisen? Mitä tapahtuu, jos teet sen?
- ⌘ Millaiset ruoka-ajat teillä on?

Vaatettajana vanhempi:

- huolehtii lapsen puhtaudesta ja siisteydestä
- pukee lapsen olosuhteisiin nähden asiallisesti
- kannustaa kasvavaa lasta omaan pyykkihuoltoon
- kunnioittaa itsenäistyvän nuoren pukeutumisen- ja tyyliä

Pohdittavia kysymyksiä:

- ⌘ Kuka ostaa lapsen vaatteet ja pesee pyykkit?
- ⌘ Saako lapsi/ nuori itse valita vaatteensa?

Virikkeiden antajana vanhempi:

- tuottaa vauvalle kuulo- ja näkövirikkeitä
- antaa lapselle leluja, kirjoja, musiikkia ja muita virikkeitä
- kannustaa harrastuksissa ja mieleisen harrastuksen löytymisessä

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Kannustatko lasta/ nuorta harrastuksiin? Miten?

✕ Minkälaisia asioita teette yhdessä?

Levon turvaajana vanhempi:

- takaa lapselle riittävän unen
- järjestää lapselle mahdollisimman rauhallisen ja turvallisen nukkumapaikan

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Kuinka monta tuntia lapsesi nukkuu vuorokauden aikana? Saako hän mielestäsi tarpeeksi unta?

✕ Millainen nukkumapaikka lapsella on?

Rahan käyttäjänä vanhempi:

- varaa rahaa tarpeeksi lapsen perustarpeisiin, esim. ruokaan ja vaatteisiin
- opettaa lasta käyttämään rahaa ja tunnistamaan rahan arvon
- päättää menettelystä, jonka mukaan lapsi saa rahaa käyttöönsä

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Kuka hoitaa raha-asiat ja hankinnat?

✕ Miten rahat riittävät perustarpeisiin? Aiheuttavatko raha-asiat huolta?

✕ Miten ohjaat lasta rahan käytössä? Annatko lapselle viikkorahaa?

Puhtaudesta huolehtijana vanhempi:

- huolehtii lapsen hygieniasta
- opettaa lasta peseytymään säännöllisesti

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Kuinka usein lapsi käy suihkussa/ saunassa?

✕ Kuka hänet pesee, jos hän ei itse vielä kykene?

✕ Miten ohjaat lasta huolehtimaan puhtaudestaan?

Ympäristöstä huolehtijana vanhempi:

- kieltää roskaamisen
- huolehtii kodin siisteydestä
- ohjaa lasta oman huoneen siivoamisesta ja siistin pitämisessä

Pohdittavia kysymyksiä:

☒ Kuka siivoaa perheessänne?

☒ Miten opastat lasta jälkien korjaamisessa, huoneensa siivoamisessa?

Sairauden hoitajana vanhempi:

- vie lapsen tarvittaessa lääkäriin
- vastaa lapsen lääkityksestä annettujen ohjeiden mukaisesti ja lääkärin määräysten mukaisesti

Pohdittavia kysymyksiä:

☒ Kuka tilaa tarvittaessa ajan lääkäriin? Kuka huolehtii lääkkeistä?

Ulkoiluttajana vanhempi:

- on ulkona mukana pienten lasten kanssa
- kannustaa lasta ja nuorta ulkoilemaan ja liikkumaan

Pohdittavia kysymyksiä:

☒ Kuka leikkii lapsen kanssa? Kuka lukee lapselle?

☒ Miten usein lapsi ulkoilee ja kenen kanssa?

Hellyyden antaja

Lohduttaja

Itsensä rakastaja

Suojelija

Hyväksyjä

Hyvän huomaaja

Rakkauden antaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä arjessa sekä kysymyksiä vanhemmuuden roolin arviointiin:

Hellyyden antajana vanhempi:

- osoittaa lapselle läheisyyttä lasta kunnioittavalla tavalla
- osoittaa lapselle hellyyttä
- toimii mallina omassa parisuhteessaan

Pohdittavia kysymyksiä:

⌘ Miten osoitat hellyyttä ja läheisyyttä lapsellesi?

⌘ Miltä tuntuu ottaa hellyydenosoituksia lapselta vastaan?

Lohduttajana vanhempi:

- kuvailee lapsen tunteita sanoin
- eläytyy lapsen tunnekokemuksiin ja pyrkii ymmärtämään niitä
- rohkaisee lasta ilmaisemaan tunteitaan

Pohdittavia kysymyksiä:

⌘ Miten lohdutat lasta? Otatko syliin? Suukotatko, halaatko?

⌘ Mistä huomaat lapsesi olevan surullinen tai allapäin?

Itsensä rakastajana vanhempi:

- huolehtii itsestään ja jaksamisestaan
- ottaa tarvittaessa vastaan muiden aikuisten, sukulaisten tai ammatti-ihmisten apua

Pohdittavia kysymyksiä:

⌘ Miten huolehdit itsestäsi ja omasta jaksamiestasi?

✘ Mistä huomaat voimavarojesi ehtyvän ja voimiesi olevan vähissä?

Suojelijana vanhempi:

- antaa lapselle tietoa lapsen turvallisuuden kannalta tärkeistä asioista
- suojaa lasta väkivallalta ja väkivaltavihteeltä
- hallitsee voimakkaita tunnereaktioita
- luo lapselle turvallisen ja rauhallisen kasvu ympäristön
- asettaa rajoja
- opettaa lasta pitämään puoliaan
- opettaa lapselle keinoja, joilla suojella itseään

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Minkälaisilta asioilta haluat suojella ja varjella lastasi? Miten se tapahtuu käytännössä?

✘ Miten opetat lasta puolustamaan itseään?

✘ Miten asetat rajoja? Oletko johdonmukainen?

✘ Rajaatko pelien pelaamista, TV:n katselua? Millaisissa tilanteissa?

Hyväksyjänä vanhempi:

- hyväksyy itsensä
- hyväksyy lapsensa ja arvostaa häntä sellaisena kuin hän on
- hyväksyy lapsen silloinkin, kun ei pidä lapsen toimintaa tai käyttäytymistä hyväksyttävänä

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Miten osoitat lapsellesi, että arvostat häntä ja pidät häntä tärkeänä?

✘ Miten reagoit, kun lapsi käyttäytyy tai toimii moitittavasti?

Hyvän huomaajana vanhempi:

- kunnioittaa lasta
- kiinnittää huomiota lapsen myönteisiin puoliin
- antaa lapselle myönteistä palautetta

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Mitä hyvää lapsessasi on? Oletko kertonut sen myös lapselle itselleen?

Arkielämän taitojen opettaja

Oikean ja väärän opettaja

Sosiaalisten taitojen opettaja

Kauneuden arvostaja

Tapojen opettaja

Perinteiden vaalija

Mallin antaja

Arvojen välittäjä

Elämän opettaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä arjessa sekä kysymyksiä vanhemmuuden roolin arviointiin:

Arkielämän taitojen opettajana vanhempi:

- ohjaa lasta leikkivälineiden ja muiden tavaroiden järjestyksessä pitämisessä
- opettaa lapselle hygieniaan liittyviä asioita
- ohjaa lasta pukeutumaan asianmukaisesti sää huomioon ottaen
- opastaa lasta toimimaan ja asioimaan esim. kaupassa, virastoissa, kulkuvälineissä, juhlatilaisuuksissa

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Mitä arkielämän taitoja olet opettanut lapsellesi?

Oikean ja väärän opettajana vanhempi:

- opettaa lapselle rehellisyyttä, tasa-arvoisuutta, oikeudenmukaisuutta ja luottamusta koskevia arvoja
- opettaa lasta tunnistamaan kielteisen ja omien arvojen vastaisen toiminnan, esim. näpistelyn, varastelun, valehtelun ja väkivallan

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten olet opettanut lapsellesi oikean ja väärän? Mikä on mielestäsi väärin?

Sosiaalisten taitojen opettajana vanhempi:

- opettaa lapselle toisten huomioon ottamista ja ryhmätilanteissa oman vuoron odottamista
- opettaa asianmukaisia tapoja oman mielipiteen ilmaisemiseksi
- kertoo, että kiusaaminen on väärin ja opettaa, miten tulee toimia, jos lapsi joutuu itse kiusatuksi
- sallii lapsen kokea kohtuullisia pettymyksiä ja opettaa lasta sietämään niitä

Tapojen opettajana vanhempi:

- opettaa lapselle yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä (esim. kiittäminen, tervehtiminen, kohteliaisuus, toisten huomioon ottaminen)
- opettaa lapselle liikennesääntöjä
- opettaa lapselle käyttäytymissääntöjä, joita noudatetaan esim. juhla- tai yleisötilaisuuksissa ja julkisilla paikoilla
- opettaa lasta ymmärtämään eri kulttuureissa noudatettavia tapoja

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Minkälaisia käyttäytymissääntöjä olet opettanut lapselle?

✕ Oletko opettanut kiittämään, tervehtimään, pyytämään anteeksi?

✕ Oletko opettanut lapselle, miten eri tilanteissa tulee käyttäytyä (koulussa, liikenteessä, kylässä, kaupassa yms.)

Kauneuden arvostajana vanhempi:

- opastaa lasta havaitsemaan eettisiä seikkoja esim. ympäristössään, kotona, luonnossa, pukeutumisessa
- tukee lapsen luovuutta

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten yhdessä havainnoitte ympärillä olevaa esteettisyyttä?

Perinteiden vaalijana vanhempi:

- opettaa lasta ymmärtämään ja kunnioittamaan perheen perinteitä
- perehdyttää lasta ymmärtämään juhlapäivien merkityksen
- auttaa lasta saamaan käsityksen omaa sukuaan ja laajempaa yhteiskuntaa koskevista juuristaan

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten vietätte juhla- ja merkkipäiviä?

Mallin antajana vanhempi:

- arvioi omaa toimintaansa
- toimii itse sen mukaisesti, mitä hän odottaa tai vaatii lapsen käyttäytymiseltä
- ottaa vastuun omasta toiminnastaan

Pohdittavia kysymyksiä:

⌘ Minkälaisen miehen/ naisen (aikuisen) mallin olet halunnut lapsellesi välittää?

Arvojen välittäjän vanhempi:

- huolehtii oikeudenmukaisuuden toteutumisesta
- perehdyttää lasta ymmärtämään yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjä arvoja ja ohjaa häntä niiden noudattamisessa
- sallii lapsen ilmaista arvoja koskevia omia näkemyksiään

Pohdittavia kysymyksiä:

⌘ Mitkä asiat elämässä ovat sellaisia tärkeitä asioita ja arvoja, jotka haluat opettaa lapselle?

Tunteiden hyväksyjä

Anteeksiantaja/ -pyytäjä

Itsenäisyyden tukija

Tasapuolisuuden toteuttaja

Perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalija

Keskustelija

Kuuntelija

Kannustaja

Ristiriidoissa

auttaja

Ihmissuhdeosaaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä arjessa sekä kysymyksiä vanhemmuuden roolin arviointiin:

Tunteiden hyväksyjänä vanhempi:

- tunnistaa lapsen erilaisia tunteita ja sanoittaa niitä lapselle
- sallii lapsen ilmaista niin myönteisiä kuin kielteisiäkin tunteita

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Mistä huomaat, että lapsesi on iloinen, surullinen yms.?

✕ Hyväksytkö lapsesi erilaiset tunteet? Hyväksytkö lapsesi kielteiset tunteet sinua kohtaan?

✕ Miten koet lapsen myönteiset tunneilmaisut?

Keskustelijana vanhempi:

- on tarpeeksi usein vuorovaikutuksessa lapsen kanssa
- käyttää lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivaa kieltä
- ymmärtää, että keskustelu sisältää myös lapsen kuuntelemisen
- tunnistaa sanattomia viestejä

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Minkälaisista asioista juttelet lapsesi kanssa?

✕ Kuinka usein teillä on kahden keskiä juttelua? Kenen aloitteesta?

Kuuntelijana vanhempi:

- ottaa aidosti huomioon sen, mitä lapsella on sanottavaa

- varoo tulkitsemasta yksipuolisesti lapsen sanomisia

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Jaksatko kuunnella, mitä lapsellasi on sinulle kerrottavaa? Miten vastaat siihen?

Ristiriidoissa auttajana vanhempi:

- kestää lapsen erilaisia ilmaisuja
- kuvailee tarvittaessa lapsen tunteita sanallisesti
- auttaa pientä lasta tekemään ratkaisuja
- tukee lasta, kun tämä on tehnyt ratkaisunsa tai päätöksensä

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten ristiriidat ratkaistaan perheessänne?

✕ Minkälaisia tapoja teillä on ratkaista ongelmia?

✕ Miten tuet lasta ratkomaan ongelmia?

✕ Jos lapsi ei osaa tehdä päätöstä, miten autat häntä?

Kannustajana vanhempi:

- ilmaisee tukensa lapselle sanoilla, ilmeillä, eleillä
- antaa myönteistä palautetta sanoilla, ilmeillä, eleillä
- rohkaisee lasta tutustumaan erilaisiin ihmisiin ja tilanteisiin

Pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten kannustat lasta?

✕ Kerrotko lapselle, jos huomaat hänen tehneen jotain hienosti?

Muita pohdittavia kysymyksiä:

✕ Miten pyydät anteeksi lapseltasi tai puolisoiltasi?

✕ Onko anteeksipyyttäminen sinulle helppoa? Onko sinun helppo myöntää olevasi väärässä?

✕ Mistä asioista annat lapsesi päättää itse?

✕ Mitä lapsesi saa tehdä lupaa kysymättä?

✕ Oletko tasapuolinen kaikkia kohtaan?

- ⌘ Pystyykö joku lapsista kietomaan sinut ”pikkurillin ympärille”?
- ⌘ Onko lapsellasi ystäviä? Saako hän tuoda kavereita kotiin?
- ⌘ Käykö teillä vieraita? Käyttekö perheenä kylässä? Kenen luona?
- ⌘ Ketkä ovat lapsellesi tärkeitä ihmisiä?
- ⌘ Huolehditko, että lapsi saa tavata muita sukulaisiaan, isovanhempiaan?
- ⌘ Miten lapsi pitää heihin yhteyttä? Saako hän soittaa halutessaan? Järjestätkö kuljetuksen tarvittaessa?

Fyysisen koskemattomuuden takaaja

Sääntöjen ja sopimusten noudattaja

ja valvoja

Vuorokausirytmistä huolehtija

Omien rajojensa asettaja

Turvallisuuden luoja

Ei:n - sanoja

Rajojen asettaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä arjessa sekä kysymyksiä vanhemmuuden roolin arviointiin:

Fyysisen koskemattomuuden takaajana vanhempi:

- hallitsee oman käyttäytymisensä niin, ettei sillä ole haitallista vaikutusta lapseen
- valvoo, ettei muiden ihmisten käyttäytyminen vahingoita lasta ruumiillisesti tai henkisesti
- toimii niin, ettei lapsi tule käytetyksi hyväksi fyysisesti, psyykkisesti tai seksuaalisesti

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Mitä teet, kun lapsi mielestäsi toimii väärin?

✘ Minkälaisia rangaistuksia käytät?

✘ Oletko joskus joutunut turvautumaan fyysiseen rangaistukseen? Minkälaisessa tilanteessa? Miten toimit silloin?

✘ Onko lapsesi joutunut väkivallan kohteeksi? Kenen taholta ja minkälaisen väkivallan kohteeksi?

Turvallisuuden luojana vanhempi:

- ei jätä pientä lasta yksin
- ei hylkää lasta
- lupaa vain sen, minkä pystyy pitämään
- opastaa lapselle oudoissa tilanteissa ja paikoissa

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Minkälainen on mielestäsi turvallinen aikuinen?

✘ Arveletko lapsesi kokevan olonsa turvalliseksi?

✘ Pystytkö pitämään kiinni siitä, mitä lupaat lapsellesi?

✘ Jätätkö lastasi yksin kotiin? Kuinka pitkäksi aikaa? Minkälaisissa tilanteissa? Kuinka lapsi saa yhteyden sinuun poissa ollessasi?

✘ Miten valmistat lasta edessä oleviin muutoksiin? (esim. koulu, lääkärisssä käynti, muutto, muutokset perheessä)

Sääntöjen ja sopimusten noudattajana vanhempi:

- on vastuussa kodin sääntöjen toimivuudesta
- määrittää lapsen/ nuoren kotiintuloajat ja perheessä noudatettavat aikataulut
- määrittää lapsen toimintaan liittyvät seuraamukset ja panee ne tarvittaessa toimeen
- valvoo sääntöjen ja sopimusten noudattamista
- huolehtii siitä, että lapsi käy asianmukaisesti koulua

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Mitä sopimuksia ja sääntöjä perheessä on?

✘ Miten niitä valvotaan/ noudatetaan?

✘ Minkälaisia seuraamuksia/ rangaistuksia sopimusten rikkomisesta on? Kuka niitä valvoo?

Ei:n sanojana vanhempi:

- rajaa tarvittaessa lapsen käyttäytymistä sanallisesti tai puuttumalla lapsen toimintaan konkreettisesti
- toimii riittävän johdonmukaisesti ottamalla kuitenkin huomioon lapsen yksilölliset tarpeet
- kestää lapsen pettymyksen ilmaisuja

Pohdittavia kysymyksiä:

✘ Miten kiellät lastasi? Annetko helposti periksi, jos lapsi vastustaa voimakkaasti kieltoasi?

✘ Jaksatko olla kieltämisessäsi olla johdonmukainen? Vai onko se kiinni omasta jaksamisesta?

✘ Onko teillä puolisosasi kanssa yhdenmukainen linja sääntöjen ja sopimusten suhteen?

Vuorokausirytmistä huolehtijana vanhempi:

- huolehtii siitä, että lapsen ja perheen elämä on riittävän säännöllistä
- takaa lapselle riittävän unen ja levon

Pohdittavia kysymyksiä:

☒ Onko lapsellasi säännölliset ruoka-, nukkumanmeno- ja kotiintuloajat?

Omien rajojen asettajana vanhempi:

- tunnistaa omat voimavaransa ja jaksamattomuuden, joka haittaa vanhempana toimimista
- toimii niin, ettei hänen päihteiden käytöstään koidu haittaa lapselle, perheelle tai itselle
- tunnistaa ja hallitsee negatiivisia tunteitaan

Pohdittavia kysymyksiä:

☒ Miten puolustat itseäsi? Saako sinua lyödä, kohdella epäkunnioittavasti ja loukkaavasti?

☒ Miten hallitset suuttumuksesi ja vihan tunteesi? Huudatko? Rikot tavaroita? Käytätkö käsiä?

☒ Silloin, kun juot, onko juomisesi humalahakuista? Oletko ollut poissa töistä päihteiden takia?

Lisää lähteistä:

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Tuokko, T. & Kallio, T. 2009. Käytännön kokemuksia vanhemmuuden roolikartan käytöstä päihdeongelmaisten perhehoidossa. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.). Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Hakapaino Oy

Ylitalo, P. 2011. Vanhemmuuden roolikartta. Teoksessa Ylitalo, P (toim.). Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Kuntatalon paino

Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Itsenäistyvän nuoren roolikartta (kuvio 3) on vanhemmuuden roolikartan tapaan kehitetty Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymässä 2000-luvun alkupuolella. Vuonna 2002 julkaistiin itsenäistyvän nuoren roolikartta ensimmäisen kerran ja tämän jälkeen kehitystyön tuloksena se on muuttunut sekä rakenteeltaan että käsitteiltään. (Kaskia 2012, 33.)

KUVIO 3. Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Kaskian (2012) mukaan itsenäistyvän nuoren roolikartan roolit rakentuvat myös hierarkkisesti kolmeen tasoon: motivaatoroolit, tavoiteroolit ja tekoroolit.

Motivaatoroleja ovat Arkipäivän pyörittäjä, Itsensä arvostaja, Rajojen asettaja, Elämästä oppija ja Suhteiden hoitaja. Nämä viisi pääroolia kuvastaa niitä motiiveja, joiden perusteella nuoren itsenäistyminen etenee. Motiivi saa nuoren toimimaan sellaisella tavalla ja sellaiseen suuntaan, että nuoren oma toiminta luo mahdollisuudet itsenäistymiselle ja myöhemmin aikuistumiselle.

Tavoiteroolit ovat alarooleja motivaatio-rooleista. Tavoiterooleilla voidaan kuvata niitä tavoitteita, joihin nuoren itsenäistymisessä pyritään. **Tekorooli** on puolestaan nuoren konkreettista tekemistä tavoitteiden suuntaisesti

Työvälineenä itsenäistyvän nuoren roolikartta on monikäyttöinen. Se sopii käytettäväksi niin kotona, koulussa kuin kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kanssa. Roolikartan avulla itsenäistyvän nuoren tavoitteet ja kehitystarpeet on helppo havainnoida, jolloin esim. positiivisen palautteen antaminen on luontevaa. Itsenäistyvän nuoren roolikartta soveltuu hyvin myös sellaiseen toimintaan, jossa käsitellään elämönhallinnan ongelmia tai jos vanhemmat itse ovat vielä hyvin nuoria. (Kaskia 2012, 37 – 38.)

Seuraavassa itsenäistyvän nuoren roolikartta avataan roolit kerrallaan. Jokaista roolia voidaan pohtia ja työstää irrallaan toisesta roolista yhdessä itsenäistyvän tai lähtevän nuoren kanssa. Itsenäistyvän nuoren roolikarttaa voidaan työstää myös yhdessä vanhemman kanssa niiltä osin kuin nuori on siihen halukas.

Tunteiden tunnistaaja ja hyväksyjä
Hellyyden vastaanottaja ja antaja
Itsensä kanssa viihtyvä
Oman seksuaalisuuden hyväksyjä

Lohduttautuja
Juuriensa tietäjä
Itsensä rakastaja
Ulkonäkönsä hyväksyjä

Itsensä arvostaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä nuoren näkökulmasta

Tunteiden tunnistajana ja hyväksyjänä nuori:

- pystyy kuvailemaan omia tunteitaan
- hyväksyy erilaiset tunteet

Hellyyden osoittajana ja vastaanottajana nuori:

- pystyy olemaan lähellä toista ihmistä
- osoittaa hellyyttä tilanteeseen sopivalla tavalla
- kykenee vastaanottamaan luontevasti hellyyttä

Itsensä kanssa viihtyjänä nuori:

- kestää yksinoloa
- oppii nauttimaan yksinolosta

Oman seksuaalisuuden hyväksyjänä nuori:

- kuuntelee itseään
- hyväksyy itsensä ja oman kehon
- hankkii tietoa seksuaalisuudesta

Lohduttautujana nuori:

- kuvaa omia tunteita toisille ihmisille
- osaa hakea lohdutusta
- pääsee pahan mielen yli erilaisten keinojen kautta

Juuriensa tietäjänä nuori:

- on tietoinen taustastaan ja historiastaan tai osaa ottaa siitä selvää
- työstää omaa taustaa

Itsensä rakastajana nuori:

- pitää itseään arvokkaana ja ainutlaatuisena
- opettelee luottamaan omiin kykyihin ja näkemyksiin
- osaa vaatia toisilta arvostavaa ja tasavertaista käytöstä

Ulkonäön hyväksyjänä nuori:

- pystyy katsoman peiliin
- ilmentää omaa persoonallisuutta
- pystyy vastaanottamaan palautetta omasta ulkonäöstä
- näkee itsessään hyvää
- hyväksyy pikkuvirheet

Arvomaailman muodostaja

Periaatteiden pohtija

Oikean ja väärän tunnistaja

Päätösten tekijä

Pettymysten sietäjä

Tulevaisuuteen suuntautuja

Pitkäjänteisyyden kehittäjä

Perinteiden poimija

Elämästä oppija – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä nuoren näkökulmasta:

Arvomaailman muodostajana nuori:

- käy läpi saatuja ja omaksuttuja arvoja
- kyseenalaistaa saatuja arvoja
- miettii omia arvoja suhteessa tulevaisuuteen

Periaatteiden pohtijana nuori:

- luo omia periaatteita
- pystyy perustelemaan omia periaatteita
- kyseenalaistaa ja luopuu tarvittaessa niistä

Oikean ja väärän tunnistajana nuori:

- on perillä yhteiskunnan normeista ja laeista
- toimii niiden mukaan
- toimii omien periaatteiden mukaisesti

Päätösten tekijänä nuori:

- ottaa vastuun itseään koskevista asioista
- pohtii eri vaihtoehtoja
- pystyy tekemään valinnan eri vaihtoehtoista
- on rohkea
- kantaa vastuun tekemistä päätöksistä

Pettymysten sietäjänä nuori:

- ymmärtää, että elämässä on ylä- ja alamäkeä
- keksii keinoja päästä eteenpäin
- purkaa pettymystä terveillä keinoilla

Tulevaisuuteen suuntautujana nuori:

- pohtii tulevaisuuttaan
- luo itselleen tavoitteita
- tekee tavoitteiden saavuttamiseksi töitä
- uskaltaa haaveilla

Pitkäjänteisyyden kehittäjänä nuori:

- yrittää sietää keskeneräisyyttä
- tekee itselleen osatavoitteita
- säästä rahaa saavuttaakseen jotain

Perinteiden poimijana nuori:

- miettii, millaisia perinteitä omaan elämään on luotu
- miettii, mitä perinteitä haluaa jatkaa
- luo omia perinteitä
- miettii perinteiden merkitystä

Ihmissuhteiden kehittäjä

Sosiaalisten taitojen kehittäjä

Ristiriitojen sietäjä ja selvittäjä

Neuvottelutaitojen kehittäjä

Markkinoija

Toisten ihmisten kunnioittaja

Läheisverkon vaalija

Suhteiden hoitaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä nuoren näkökulmasta:

Ihmissuhteiden kehittäjänä nuori:

- hankkii ystäviä ja on ystävä toiselle
- tunnistaa hyvän ja aidon ystävän
- käy kylässä
- on vieraanvarainen

Sosiaalisten taitojen kehittäjänä nuori:

- tulee toimeen erilaisten ihmisten kanssa
- hallitsee yleiset käytöstavat
- sietää ja opettelee sietämään erilaisia sosiaalisia tilanteita

Ristiriitojen sietäjänä ja selvittäjänä nuori:

- kestää toisten kiukkua
- hyväksyy erilaiset mielipiteet
- yrittää sopia riitoja
- pystyy keskustelemaan rakentavasti

Neuvottelutaitojen kehittäjänä nuori:

- yrittää tuoda omia mielipiteitä ja ajatuksia esille toista loukkaamatta
- kuuntelee toisia
- kehittää omia vuorovaikutustaitoja
- tunnistaa heikkouksiaan

Markkinoijana nuori:

- osaa tehdä työhakemuksen

- tuo esille hyviä puoliaan
- osaa olla asiallinen
- osaa edustaa itseään

Toisten ihmisten kunnioittajana nuori:

- hyväksyy erilaiset ihmiset
- ei tee toiselle pahaa
- kunnioittaa toisen omaisuutta

Läheisverkon vaalijana nuori:

- hoitaa jo olemassa olevia suhteita
- pitää yhteyttä sukulaisiin, ystäviin ja tuttaviiin
- löytää oman roolin ja paikan nuorena aikuisena omassa verkostossaan

Itsensä kunnioittaja
Kokemuksista oppija
Sääntöjen ja sopimusten
noudattaja

Itsensä suojelija
Omien rajojen tunnistaja
Median hallitsija
EI:n sanoja

Rajojen asettaja – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä nuoren näkökulmasta:

Itsensä kunnioittajana nuori:

- osaa pitää puolena
- omaa omia periaatteita
- pitää omista periaatteista kiinni

Kokemuksista oppijana nuori:

- ottaa opiksi virheistään
- arvioi ja muuttaa tarvittaessa omaa toimintaansa
- tunnistaa omia heikkouksiaan

Sääntöjen ja sopimusten noudattajana nuori:

- tietää itseään koskevat lait sekä järjestyssäännöt
- noudattaa lakia
- pitää omat lupauksensa

Itsensä suojelijana nuori:

- pitää huolta omasta reviiristään
- tunnistaa vaaratilanteita
- osaa pitää puolensa
- hallitsee itsesuojelutaitoja

Omien rajojen tunnistajana nuori:

- tunnistaa omat voimavarat
- tunnistaa omat rajat suhteessa päihteisiin ja seksuaalisuuteen

Median hallitsijana nuori:

- osaa tarkoituksenmukaisesti hyödyntää ja käyttää eri viestimiä
- osaa rajata viihdekäyttöä
- suodattaa tietoa ja sisältöä

Ei:n sanojana nuori:

- osaa valita vaihtoehtoista
- kestää omat pettymykset
- kestää toisten pettymykset

Ruoan laittaja

Vuorokauden rytmittäjä

Kodin kunnossa pitäjä

Puhtaudesta huolehtija

Sinnittelijä

Terveysten vaalija

Raha-asoiden hoitaja

Avun pyytäjä ja vastaanottaja

Koulun / työn hoitaja

Itsensä innostaja

Arkipäivän pyörittäjä – roolin käytännöllisiä ja toiminnallisia esimerkkejä nuoren näkökulmasta:

Ruoan laittajana nuori:

- suunnittelee oman ruokatalouden
- käy ruokaostoksilla
- tekee perusruokaa

Vuorokauden rytmittäjänä nuori:

- huomioi työn, vapaa-ajan ja levon tasapainon
- herää ajoissa
- menee nukkumaan ajoissa

Kodin kunnossa pitäjänä nuori:

- luo viihtyisän ympäristön itselleen
- käyttää järkevästi sähköä ja vettä
- siivoaa

Puhtaudesta huolehtijana nuori:

- käy suihkussa päivittäin (tai tarpeen mukaan)
- huolehtii ulkonäöstään
- pesee pyykkiä

Sinnittelijänä nuori:

- kestää arjen rutiineja
- kestää ajoittaista niukkuutta (ruoka, raha)
- on luova (kauppojen tarjoukset, kirpputorit)

- priorisoi tarpeitaan
- pyrkii säästämään

Terveyden vaalijana nuori:

- tietää terveelliset elämäntavat (liikunta, ravinto, päihteet)
- osaa käyttää terveyspalveluja
- huolehtii omasta terveydestään
- osaa hoitaa pikku vaivoja
- omistaa ”kotiapteekin”

Raha-asioiden hoitajana nuori:

- osaa hakea tarvittavia tukia
- maksaa laskut ajallaan
- käyttää rahaa suunnitelmallisesti
- tekee hintavertailuja
- säästää hankintoja varten

Avun pyytäjänä ja vastaanottajana nuori:

- tunnistaa avun tarpeen
- ottaa apua vastaan
- selvittää mistä apua saa (koti, raha, tuet)
- osaa hakea apua, kun sitä tarvitsee

Koulun/ työn hoitajana nuori:

- herää ajoissa
- hoitaa koti/ työtehtävät
- pitää kiinni työajoista

Itsensä innostajana nuori:

- keksii itselleen virikkeitä
- mieltii harrastuksia ja harrastaa
- löytää iloa pienistä asioista
-

Lähteenä:

Kaskia, N. 2012. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. Teoksessa Ylitalo, P. (toim.). Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Suomen Kuntaliitto. Helsinki: Kuntatalon paino.

Verkostokartta

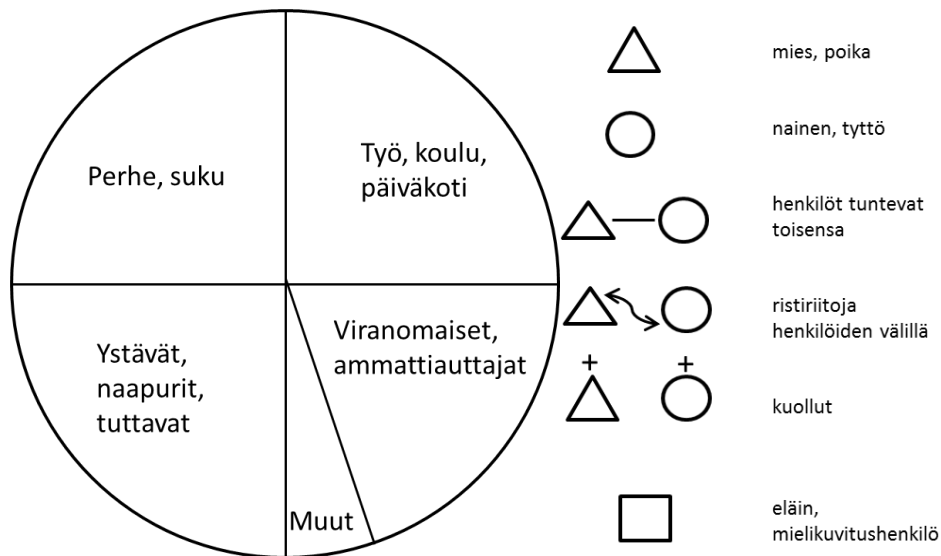
Ihmisen sosiaalisia suhteita sekä ihmissuhteita kuvataan usein sosiaalisen verkoston avulla. Seikkula (1994, 16) toteaa, että sosiaalista verkostoa voidaan pitää käsitteenä, jonka avulla on mahdollista kuvata ihmissuhteiden kokonaisuutta. Sosiaalisen verkoston avulla yksilö voi havainnoida sosiaalisia suhteitaan omina kokemuksina siitä, keiden kanssa hän on tekemisissä, keneltä hän voi saada apua ongelmissaan ja ketkä hänen verkostossaan ovat toistensa kanssa tekemisissä. Myös Healy (2012, 121) tuo esille, että sosiaalisen verkoston avulla yksilön kontekstia ja dynamiikkaa, esimerkiksi yhtenä perheenjäsenen ja toimijana, on helpompi ymmärtää. Sosiaalista verkostoa voidaan tarkastella esimerkiksi lapsen piirtämän verkostokartan avulla (kuvio 5). (Seppänen ym. 2010, 222)

Timonen-Kallio (2010, 23) tuo esille, että verkostokartan avulla voidaan lapsen kanssa työskennellessä kartoittaa, keneltä lapsi saa tukea ja apua, ja miten lapsi sijoittuu omaan sosiaaliseen verkostoonsa. Verkostokartan avulla voidaan auttaa lasta tulemaan tietoisemmaksi omasta verkostostaan ja asemastaan siinä. Verkostokartan käytön tavoitteena onkin saada lapsi tutkimaan omaa elämänkaartaan ja sitä kautta hahmottamaan paremmin tulevaisuuttaan.

Verkostokartan piirtäminen auttaa lasta hahmottamaan lähipiiriään. Kartan voi piirtää monella eri tavalla; ympyräksi sektoreineen, pilviksi tai muunlaisiksi muodoiksi. Se jakautuu kuitenkin aina viiteen osa-alueeseen; perhe, suku, koulutoverit, ystävät sekä viranomaiset/ammattilaiset. (Timonen-Kallio 2010, 23.)

Malli verkostokartasta ja sen symboleista:

KUVIO 4. Malli verkostokartan piirtämisestä (Seppänen ym. 2010, 222):

Perhe käsittää samassa taloudessa asuvat ihmiset, joilla sosiaaliset suhteet ovat päivittäisiä ja tiiviitä. Tunneside ihmisten kesken on vahva.

Sukuun kuuluvien ihmisten perhesuhteet eivät ole yhtä tiheitä kuin perheeseen kuuluvilla, mutta vastavuoroisuus tapahtuu tunnetasolla. Perhe- ja sukulaissuhteista ei voi erota. Suku edustaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta, jolloin sukulaisuus säilyy aina.

Työ ja koulu ovat hyvin samankaltaisia perhesuhteiden kanssa siinä, että ne toteutuvat päivittäin. Töissä ja koulussa vastavuoroisuus tapahtuu yleensä yleisen työjaon tasoilla enemmän kuin tunnetasolla.

Muut tärkeät ihmissuhteet toteutuvat yksilön oman aktiivisuuden perusteella. Huomioitavaa on, että muut tärkeät ihmissuhteet edellyttävät muita suhteita enemmän yksilön omien sosiaalisten voimavarojen käyttämistä.

Ammattilaisten ja viranomaisten alue ympärässä kertoo siitä, että tärkeät ihmiset ovat jostain syystä kadonneet ja tilalle on tullut viranomaisverkostoa.

Verkostokartan käyttäminen:

Verkostokartan piirtäjä/täyttäjä on yleensä keskellä. Tämän jälkeen verkostokarttaa tehtäessä ensin pyydetään sen täyttäjää listaamaan kuhunkin lohkoon kuuluvia ihmisiä, joiden kanssa hän on tekemisissä ja jotka vaikuttavat hänen elämässään. Tämän jälkeen piirretään kutakin ihmistä kuvaava merkki/nimi sellaiseen kohtaan ympärässä, kuin se tekijästä tuntuu oikealta. Usein miespuolisia kuvataan kolmioilla ja naispuolisilla ympyröillä. Mitä kauemmaksi nimetty/piirretty henkilö asetetaan, sitä vähemmän hän vaikuttaa verkostokarttaa täyttävän elämään. Lopuksi yhdistetään viivalla ne ihmiset, jotka ovat toistensa kanssa tekemisissä. Lastensuojelutyössä lasta tai nuorta voi pyytää piirtämään/nimeämään ne henkilöt, jotka hänen mielestään kuuluvat hänen perheeseensä ja lähipiiriinsä. Lapsi voi piirroksissaan käyttää esim. värejä kuvaamaan eri henkilöitä symbolien sijaan. (Seikkula 1994, 21 - 24; Timonen-Kallio 2010, 23.)

Lähteet:

Healy, K. 2012. *Social Work Methods and Skills. The Essential Foundations of Practice.* Palgrave Macmillan. Great Britain: the MPG Books Group, Bodmin and King's Lynn.

Seikkula, J. 1994. *Sosiaaliset verkostot. ammattiauttajan voimavara kriiseissä.* Helsinki: Kirjayhtymä.

Seppänen, P., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, S., Tapio, N. & Vilen, M. 2010. *Perhetyön työkalupakki täydentyy.* Teoksessa Vilen, M., Seppänen, P, Tapio, N. & Toivanen R. (toim.). 2010. *Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön.* Helsinki: Painopaikka Oy Nord Print Ab

Timonen-Kallio, E. 2010. *Umbrella – käsikirja. Itsenäisen elämän ABC.* Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Turku: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Verkostokartta: Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/sivut/verkostokartta.htm>

Minun verkostoni

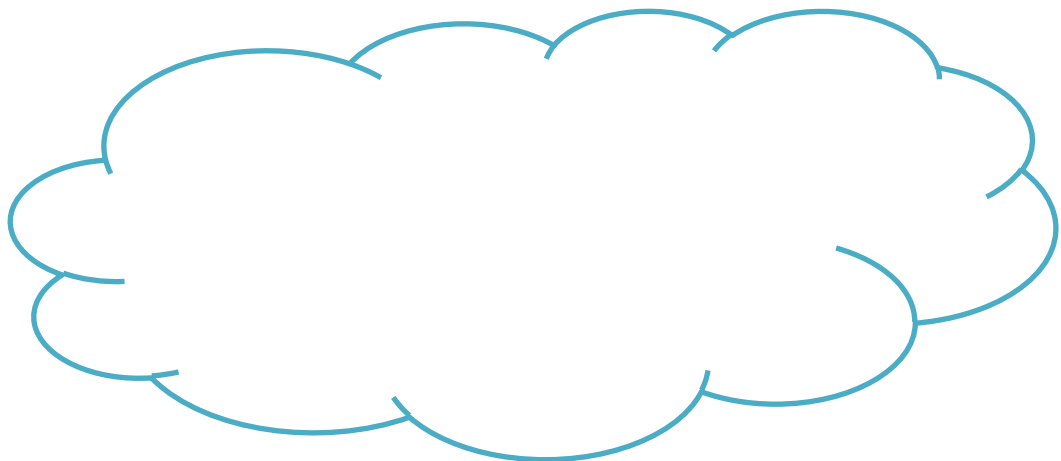
**Pohdi, keitä kuuluu
perheeseesi ja lähipiiriisi.
Keneltä voit pyytää apua ja
tukea, kun sitä tarvitset.**

Lähipiirisi koostuu kaikista niistä ihmisistä, joiden kanssa olet tekemisissä päivittäin tai harvemmin.

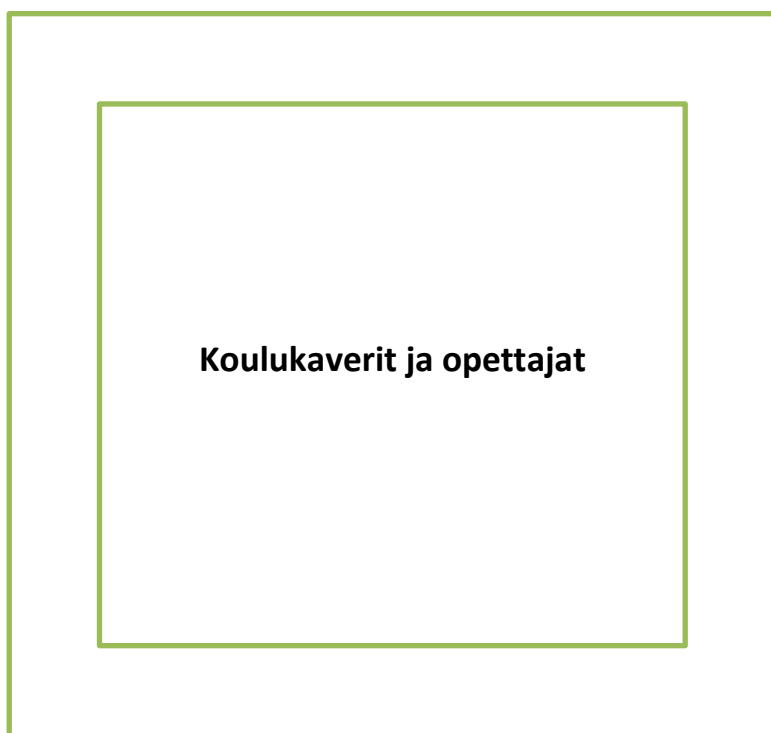
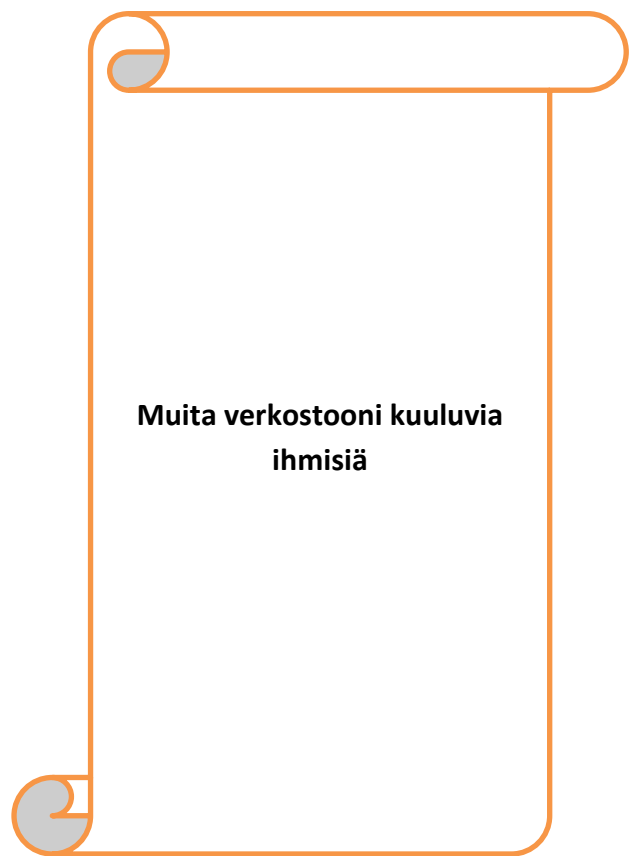
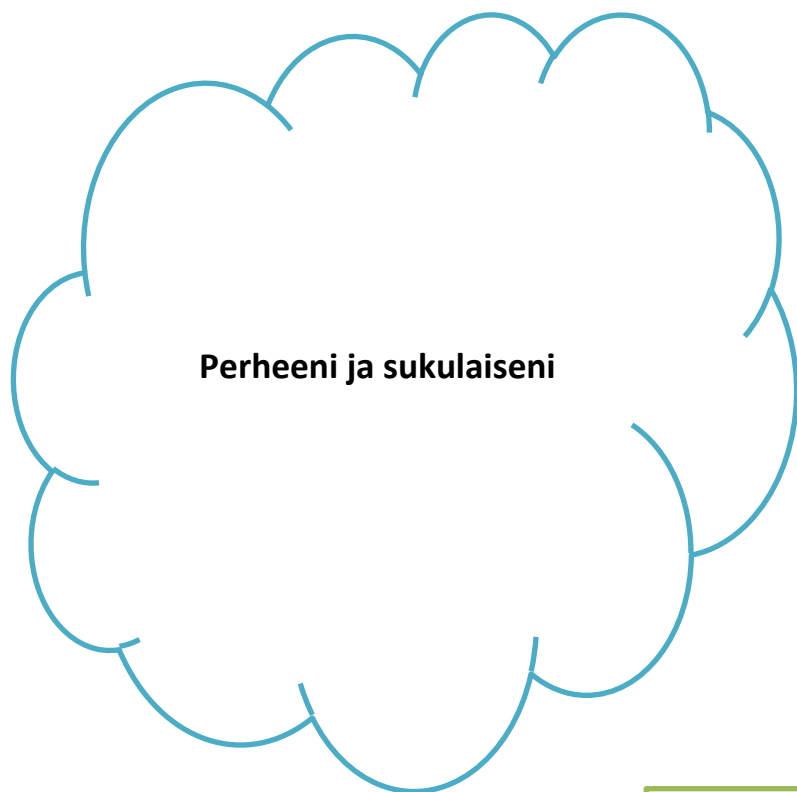
Mieti, onko sinulla lähelläsi sellaisia ihmisiä, jotka voivat:

- auttaa sinua pulmatilanteissa
- antaa tukea ja apua, kun tarvitset
- olla hyviä ystäviä
- jakaa kanssasi on mukavia ja hauskoja hetkiä
- olla luottamuksesi arvoisia

Minulle tärkeitä ihmisiä:

Verkostooni kuuluvia ihmisiä:

Silta-työskentely

Pelastakaa Lapset ry:n lastenkodeissa kehitettiin vuosina 2008–2010 Silta-malli, jonka tavoitteena oli kehittää sijaishuollon omahoitajille vuorovaikutuksellinen toimintamalli lasten elämäntarinan eheyttämistyöhön. Kehittämisen taustalla oli halu kehittää omahoitajatyön kuntouttavuutta, tehdä huostaan otetun lapsen elämäntarinaa ehjemmäksi sekä rakentaa kuvainnollista siltaa lapsen perheen ja lastenkodin välille. Silta-työskentelyssä on tärkeää, että lapsi ja hänen biologiset vanhempansa osallistetaan sillan rakentumiseen, sillä he ovat oman elämänsä asiantuntijoita. (Kiiskinen 2013, 5; Aaltonen 2011, 1.)

Silta – mallin tavoitteena on lapsen elämäntarinan eheytyminen menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevaisuudessa. Silta-työskentelyn keskiössä pidetään tarinoita, joita kukin osallistuja kertoo lapsen ja perheen elämästä. Tarinoiden esille saamiseksi käytetään erilaisia menetelmiä, esimerkiksi sukupuutyöskentelyä ja elämänjanaa sekä erilaisia toiminnallisia menetelmiä. tarinat itsessään eivät ole tärkein asia, vaan se, minkä merkityksen kertoja tarinalle antaa juuri kyseisellä hetkellä. Tarinoiden avulla sekä tehdään näkyväksi lapsen ja vanhemman välinen suhde, mutta myös saadaan lapsen ja hänen perheensä elämästä kattavampi kuva, kuin mitä virallisilla dokumenteilla voidaan saada. Silta – työskentelyn avulla lapsen elämä hahmottuu kokonaisempana ja selkiytyy pirstaleisuuden sijaan. (Kiiskinen & Eskelinen 2013, 12, 36.)

Työskentelyä vetää Silta-koulutuksen saanut ohjaaja, ja itse työskentely tapahtuu yhteistyössä lapsen, vanhempien ja omahoitajan kanssa. Silta – ohjaaja pitää huolen, että jokaisella on mahdollisuus kertoa oma tarinansa. Samalla hän auttaa kestävästi sen, että jokaisen tarina on arvokas ja näin ollen erilainen. Silta-ohjaaja peilaa tarinoiden avulla saatua kuvaa lapselle, perheelle ja työryhmälle. (Kiiskinen ym. 2013, 12–13.)

Silta-malli muodostaa neljä eri vaihetta; **esityöskentely, työskentelyn käynnistyminen, varsinainen työskentely** sekä **työskentelyn arviointi ja päättäminen**. **Esityöskentelyvaiheessa** omahoitaja ottaa Silta-työskentelyn puheeksi vanhempien ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Näiden alkuneuvottelujen jälkeen otetaan mukaan koulutettu Silta-ohjaaja. **Työskentelyn käynnistymisvaiheessa** on 2-3 tapaamista. Ensimmäisellä tapaamiskerralla lapsella ja vanhemmilla on lupa vetäytyä halutessaan silta-työskentelystä. Sovitaan alustavasta aikataulusta ja yhteisistä toimintaperiaatteista. Lähtökohtana on kuitenkin, että tapaamisia on sijaishuolto paikassa 3-4 viikon välein ja ne kestävät noin 1,5 tuntia kerrallaan. Alkuhaastattelun jälkeen kartoitetaan vuorovaikutussuhteet, jolloin pohditaan, miten lapsi näkee suhteensa omahoitajaan ja vanhempaan ja myös miten hän kokee omahoitajan ja vanhemman välisen suhteen. (Kiiskinen ym. 2013, 61–66.)

Varsinaisessa työskentelyvaiheessa keskustelu jatkuu sukuun ja elämänjanan ympärillä. Näitä tapaamisia on 4-7. Sukupuutyöskentelyssä kuullaan sukuun liittyviä tarinoita ja saadaan tärkeää tietoa sen jäsenistä. Elämänjanatyöskentelyssä puolestaan aloitetaan lapsen vanhempien

tapaamisesta ja edetään siitä eri ikäaikoihin ja tulevaisuuteen asti. Valokuvat, piirustukset ja toiminnallisuus täydentävät tapaamisia. **Arviointi- ja päättämisvaiheeseen** kuuluu tuotosten ihastelua, lapsen elämäntarinaa tehdyn yhteisen matkan muistelua sekä haaveiden ja tulevaisuuden raottamista. Samalla arvioidaan koko prosessia ja pohditaan, miten työskentelyä jatketaan vai päätetäänkö Silta-työskentely. (Kiiskinen ym. 2013, 66–74.)

Aaltonen (2011) tutki pro gradu - työssään sosiaalityöntekijöiden käsityksiä Silta-projektista. Projektin aikana kehitetyn Silta-mallin mukaisen työskentelyn tärkeimpänä merkityksenä lapselle nähtiin ihmissuhteiden lujittaminen ja luominen. Elämäntarinan rakentaminen nähtiin toimivana työmenetelmänä lapsen kanssa työskenneltäessä. Projektin avulla myös vahvistettiin omahoitajasuhdetta. Silta-työskentely koettiin tärkeäksi lapselle ja vanhemmille ja toisaalta hyväksi työvälineeksi omahoitajille. Myös yhteistyön aikaansaamista pidettiin yhtenä Silta-työskentelyn tärkeimmistä saavutuksista. (Aaltonen 2011, 63–65.)

Lisätietoja:

Aaltonen, T. 2011. Lastenkotilapsen elämäntarina eheämmäksi – Pelastakaa Lapset ry:n Silta-projekti – sosiaalityöntekijöiden kokemuksina. Sosiaalityön pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto [viitattu 12.11.2013]. Saatavissa:

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82317/gradu04860.pdf?sequence=1>

Kiiskinen P. (toim.) 2013. Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 18. Helsinki: Hanemedia.

Pelastakaa lapset ry